

Woordenlijst

Laatst bijgewerkt in maart 2023

Wie zich voor historisch onderzoek verdiept in archieven en de inventarissen daarvan (de lijst met wat er in het archief zit), komt onvermijdelijk vreemde termen tegen. Om de archiefonderzoeker te helpen, hebben de Groninger Archieven een lijst samengesteld van de meest voorkomende vreemde woorden. De lijst is niet volledig of foutloos, maar kan dienen als hulpmiddel. Let op: de Nederlandse taal kende in ieder geval tot 1804 geen standaard spelling. Woorden kunnen per keer net iets anders worden geschreven.

Deze lijst is een samenvoeging van drie lijsten:

- *Vreemde woorden in archieven* door medewerkers Groninger Archieven
- *Woordenlijst* door Emmy Woldring, redactielid bij Maak geschiedenis *Open het Stadsbestuur*
- Latijnse afkortingen door André Dumont

1 ^{mo} , 2 ^{do} , 3 ^{tio} , 4 ^{to} , 5 ^{to} , 6 ^{to} , 7 ^{mo} , 8 ^{vo} , 9 ^{no} , 10 ^{mo} , 11 ^{mo} , 12 ^{mo}	eerste, tweede derde enz.
7 ^{bris} , 8 ^{bris} , 9 ^{bris} , 10 ^{bris} .	septembris, octobris, novembris, decembris
A	
A.	Anno – in het jaar, jaar
A iudice ex officio supplicans	aan de rechter op grond van diens ambt verzoekende
A. mer.	ante meridiem – voor de middag
A.D.	anno domini – in het jaar onzes heren
Aam	oude maat voor wijn, bier en olie
Aanzweren	benoeming aanvaarden met eedsaflegging
Ab	van, vanaf, door
Ab adverso	door of vanwege tegenpartij
Ab dato	van de dag af
Ab instantia absolveren	van het ten laste gelegde vrijspreken
Ab intestato	nalatenschap zonder testament, achtergelatende naaste erven
Abandonneren	verlaten, prijs geven
Abboucheren	toespreken, iemand spreken
Abitt mv. abierunt	is vertrokken
Aboleren	afschaffen, intrekken, opheffen
Absente	in afwezigheid van
Absolescens	jongeman
Absolutio pura	algehele vrijspraak
Absolutoir	vrijsprekend
Absolveren	vrijspreken
Abstetrix	vroedvrouw
Abstinentie	geheelonthouding, onthouding van sterke drank, drugs of seks
Abstineren	afslaan, afwijzen, afwimpelen, bedanken, onthouden, vasten
Abusive	ten onrechte
Acatholicus – vr. ca	niet katholiek
Accabieren	neerdrukken
Accederen	inwilligen, toestemmen

Accepit	heeft aangenomen
Accijs	tol, belasting
Accommodement	inrichting, schikking, vergelijk
Accomplissement	prestatie
Accorderen	overeenkomen, een overeenkomst sluiten
Accesseren	aanwassen, toenemen, vermeerderen, uitbreiden
Accuseren	beschuldigen, aanklagen
Acquiescement	berusting, stilzwijgende erkenning
Acquiesceren	toestemmen
Acquit	afstoot, kwijting, kwitantie
Act.	actum - afgedaan, gedaan, verhandeld
Acta	handelen
Acta consistorii	handelingen van de kerkenraad
Actuarius	functionaris, die een openbare veiling houdt
Actum	gedaan, het volbracht, verslag
Actum ut supra	gedaan of boven aangegeven datum
Ad	tot
Ad actum divisionis	tot de boedelscheiding
Ad banc actum	voor deze actie
Ad definitivam usque	tot aan het eindvonnis
Ad dies vitae	naar de dagen van het leven van
Ad finem litis	tot het einde van het proces
Ad hant litem	bij het proces (juridisch)
Ad hoc	tot dit (doel)
Ad istum actum	naar deze daad
Ad jdem eadem	naar hetzelfde
Ad judicem	de rechter
Ad longum	voor lang
Ad meliorem fortunam	meer geluk
Ad peram	naar de portemonnee
Ad pios usus	voor vrome doeleinden
Ad primam	op de eerstvolgende classisvergadering
Ad redditum patris	terugkeer van zijn vader
Ad secunda vota	de tweede echtverbintenis
Ad triduum	tot over 3 dagen
Ad ulteriora procederen	verder gaan met de procesvoering
Ad usum jus habentium	het recht van gebruik
Ad valvas	op borden mededelingen vermeld
Ad vitam	voor het leven
Ad vota secunda	tot een tweede (trouw) belofte, huwelijk
Adde	tel op, voeg toe
Additie	aanhangsel, aanvulling, bijlage
Adfungeren	functie hebben van, optreden als
Adherenten	aanhangers, medestanders
Adhiberen	gebruiken, toelaten, aanwenden, verlenen, toevoegen
Adhortatio	vermaning
Adiëren	(een erfenis) aanvaarden, aannemen, beheren, aanslaan
Adimpleren	voldoen, volbrengen, nakomen, vervullen, bevatten
Adimpleti	verplichting bij een overeenkomst
Adiungere	toevoegen
Adjudiceren	gerechtelijk toewijzen, gunnen, toewijzen
Adjunctie	aanhechting, toevoeging
Adjungeren	bijvoegen
Admissie	licentie, toegang, toelating, toestemming, verlof
Admissio	toelating

Admitteren	toelaten, vergunnen, toegeven
Admodum reverendus dominus	zeereerwaarde heer
Admoveren	aanvoeren, aanbrenge, ten bewijze brengen
Adessor	raadgever
Adsistent	helper, in 't bijzonder politiedienaar
Adsistentie	bescherming, assistentie
Adsisteren	aanwezig zijn, bijwonen, identiteit bevestigen
Adstrueren	met bewijzen staven, toelichten
Advenant	overeenkomst
Advers	nadelige
Advertus	tegenoverstaande
Advoceren	toeroepen, voorspreken, iemand woord doen
Ae	zie E
Aegrotus	zieke
Aeguitabel	billijkheid
Aequiteit	redelijkheid
Aestimeren	waarderen, schatten, waardig achten
Aetas	leeftijd
Aetatis suae	op de leeftijd van (op portretten)
Affigeren	neerslaan, kwellen, aanplakken, berichten
Affiguatie	kwelling
Affiniteit	afkomst, binding, verwantschap, samenhang
Affirmare	bekrachten
Affirmeren	staven, aantonen, aanvoeren, beamen, bevestigen
Affixie	aanplakking ter openbare bekendmaking
Affront	belediging
Afhandelsprotocol	stuk waarin wordt aangetekend op welke wijze voogdij over kinderen wordt beëindigd
Afkoopbrief	stuk waarbij de verdeling van het vermogen wordt geregeld bij beëindiging van de voogdij
Afkopen	schikken, afdoen buiten proces in strafzaken, omzetten van vaste (periodieke) verplichtingen in een bedrag ineens
Afsecureren	verzekeren
Aggreëren	toevoegen, samenvoegen
Agnosceren	erkennen, toestemmen, als echt erkennen, honoreren
Agonizans	in doodstijd verkerend
Agreatie	goedkeuring, toestemming
Agricola	landbouwer
Akker (land)	landmaat - ± /2 ha.
Akte	(onderhandse, authentiek) geschrift, opgemaakt om als rechtsgeldig bewijs van het daarin vermelde te dienen; authentiek, wanneer zij is opgemaakt door een bevoegde autoriteit; onderhands, wanneer opgemaakt door een particulier persoon of de partijen onderling
Alias	anders gezegd
Aliëneren	vervreemden, ook: veraliëneren
Alimentum	steun, kosten van levensonderhoud
Aling(e)	geheel, alle
Alius	ander
Allegaten	aangehaalde schriften, plaatsen, verwijzingen
Allegatie	aangevoerde stelling, aanhaling, drukte, omslag
Allegere	aanvoeren
Allegeren	voortbrengen, in rechte bijbrengen, aanhalen
Allegueren	aanhalen (ook allegeren)

Alligare	verbinden
Altare	altaar
Alteratie	onverwachte verandering
Altereren	veranderen
Altering	veranderen
Alterius	van een ander
Alumnus	beursstudent, voedsterling
Alumnus patriae	voedsterling des vaderlands, student, die op kosten van het gewest studeert
Ambire	met een verzoek rondgaan
Ambitus	naar een ambt dingend, kuipend
Ambo	beiden
Ambtman	door Burgemeesters en Raad van Groningen aangesteld om namens hen recht te spreken in het gericht van Selwerd en in het Klei-Oldambt, vanaf 1633 tevens richter van Sappemeer
Amplecteren	omvatten, omhelzen, omarmen
Ampli(è)eren	verbreden, uitbreiden
Ampliatie	notariële aanvulling, verlenging
Amplificatie	overdrijving, vergroting
Amplieren	verbreden
Amplificeren	uitbreiden, vergroten, uitvoerig uiteenzetten
Anbelangent	met betrekking tot
Ancilia	dienstmeisje
Aneerden	gronings dialect: met grond ophogen
Animadvertere	opmerken
Animam	de ziel
Anna ac die ut supra	in het jaar en op de dag als boven aangeven
Annaderende	volgende
Annecteren	aanhechten, aanhangen, bijvoegen
Anni ejusdem	hetzelfde jaar
Annis	jaren
Anno currente	in het lopende jaar
Anno Domini	in het jaar des Heren
Annoteren	aantekenen, optekenen, van verklaringen voorzien
Annuatim	jaarlijks
Annus abl. anno	jaar N.B. De ablativus is een Latijnse naamval die o.a. na bepaalde voorzetsels en bij tijdsaanduidingen wordt gebruikt. Hij eindigt bij woorden op a meest op lange a (vaak gespeld â), soms op ate, bij woorden op us op o, soms op u, bij woorden op es op e en bij andere op e of i, soms met verandering van de stem.
Annus gratiae	gratiejaar voor weduwe en/of wezen van gestorven predikant
Annus praesens	het jaar aanwezig
Anpegelinge	toespelingen
Ante	voor, van tijd op plaats
Ante actae	voorgaande leven
Ante interlocutoriam sententiam	de fase van de procedure voor het tussenvonnis, waarbij aan beide partijen nader bewijs van hun stellingen wordt opgelegd. N.B. Door dit speciale tussenvonnis wordt de procesgang in tweeën verdeeld, waar men spreekt van het proces ante interlocutoriam en het proces post interlocutoriam
Ante meridiem	voor de middag

Antecessor	voorganger, voorouder
Anteinterlocutoir	de fase van de procedure voor het tussenvonnis, waarbij aan beide partijen bewijs van hun stellingen wordt opgelegd. N.B. Voor dit speciale tussenvonnis wordt de procesgang in tweeën verdeeld, waar men spreekt van het proces ante interlocutoriam en het proces post interlocutoriam
Antichresis	rechten van bezitspand van onroerend goed, waarbij de schuldeiser in plaats van rente de vruchten krijgt; de schuldeiser krijgt het pand onder zich en geniet de vruchten van het onderpand in plaats van de rente (in de provincie Groningen werd dit "pacht" genoemd)
Anticipatie	het vooruitlopen op iets
Aperto	open
Apointieren	beredeneren
Apostille	legalisatie, beroepsbrief, kanttekening, naschrift
Apparent	klaarblijkelijk
Apparentie	schijnbaarheid
Appèlboek	boek waarin de beroepszaken zijn aangetekend
Appellant	burger die hoger beroep instelt, in appèl gaat
Appellationis	in beroep gaan
Appelleren	in hoger beroep gaan, aanspreken, protesteren
Applicabel	toepassing, ijver, het nut aanwenden
Appliceren	toepassen, aanleggen, aanwenden, gebruiken
Appoin(c)tement	beschikking op een verzoek, vaak in de kantlijn gesteld
Appoin(c)teren	beschikken, beslissen
Appointment	schikking in rechte
Appr(a)ehenderen	in hechtenis nemen, vasthouden, grijpen
Appraehensie	in hechtenisneming
Approberen	goedkeuring – vergunning – verklaren
Appropriëren	zich toe eigenen, zich toeschrijven, toekennen
Appruijeren	aan of op iets leunen, ondersteunen van een voorstel
Apptobatio	goedkeuring
Appui	steun, stut, leuning, toestemming, ondersteuning
Apud	bij
Aquanimiteit	naar eer en deugd, recht, rechtmatigheid, rede, redelijkheid
Aquitabel	billijk
Arbitrale correctie	straf waarvan de maat aan de rechter wordt overgelaten
Arbitrium	oordeel; in libero eius arbitrio, naar eigen vrije wil
Archidiaconus	aartsdiaken
Archiepiscopus	aartsbisschop
Armiger	schildknaap
Arrest	beslaglegging
Arrestant	degene die beslag laat leggen
Arresteerde	degene onder wie het beslag gelegd wordt
Art.	articul - artikel
Articulatum	gearticuleerd
Articulen	punten waaruit de ingediende schriftelijke processtukken bestaan; vandaar ook benaming voor zulke puntsgewijs gestelde stukken
Artium leberalium magister	meester in de vrije kunsten (ongeveer gelijk te stellen met drs. in de letteren en wijsbegeerte)
Aspireren	ambiëren, dingen naar, inademen, bedoelen, streven naar
Ass.	assessoren – hulp van de voorzitter
Assaijmeester	keurmeester
Assecureren	verzekeren, waarborgen, vrij van zorgen

Assessor	bijzitter, lid van het grietenijgerecht
Assiduitéit	volharding
Assigneren	aanwijzing voor betaling geven, dagvaarden
Assopiatie	stillen, sussen, in der minne bijleggen
Assopiëren	stillen, in slaap wiegen, sussen
Assumeren	veronderstellen
Assumptie	benoeming, aanneming, opnemen
Atteinte	bereikte
Attentaat	aanranding, aanslag, gewelddaad, misdaad
Attenteren	inbreuk maken, zich vergrijpen, een aanslag doen
Attestatie	afgelegde verklaring, getuigschrift, bewijs, certificaat
Attesteren	getuigen
Attraperen	betrappen, vangen
Authoriseren	gezag geven
Aufugeren	doorgaan, weglopen, ontvlieden
Auschulteren	luisteren, beluisteren, onderzoeken
Auscultare	luisteren
Aut	of
Aut(h)entiek	echt
Authorisatie	machtiging
Authoriseren	gezag geven, machtigen, volmacht geven
Avi	grootouders
Avia	grootmoeder
Avoueren	bekennen, erkennen
Avunculus	oom van moederszijde
Avus	grootvader
B	
Bandelier	riem waaraan een patroontas bevestigd is
Bannissement	verbanning
Baptisatus(ta)	gedoopt
Baptisum	doop
Baptizatus a ministro haeretico	gedoopt door een ketters dienaar
Baptizatus, (vr.) zata (mv.) -zati, zatae	gedoopt(e)
Bb. sts	brabantse stuiver
Beemd	drasland, dreef, grasland, laagland
Beestiaal	vee, veestapel, recht op het slachten
Belijen	belijden, bekennen, een verklaring afleggen
Belijenge	voorschriften
Beneficiarii heredes	ten gunste van de erven
Beneficie	welddaad, voorrecht, voordeel, (bene= goed, ficere=doen)
Beneficie van discussie	voorrecht de vordering te mogen betwisten
Beneficiën	weldaden, voorrechten
Beneficium	ten goede komen
Beneficium senatus consulti vellejani et authentici si qua mulier	vrouwelijke voorrechten bij rechtshandelingen. Vrouwen kunnen zich beroepen op handelingsonbekwaamheid
Beneficiaire beschrijving	aanvaarding van een nalatenschap onder het voorbehoud van boedelbeschrijving
Besate	arrest, beslaglegging, in beslagneming
Besoigneren	beraadslagen, vergaderen over iets
Bestevader (moeder)	grootvader (moeder)

Bewossen	begroeid
Biesjager	zie: roderoede
Bij provisie	voorlopig
Bijlbrief	verklaring bij het voltooien van een schip door de scheepsbouwer aan de opdrachtgever, dat hij het schip gebouwd heeft, met schuldbrief waarin wordt aangetekend hoeveel jaarlijks aan kapitaal en interest wordt afgelost
Bijzitter	bijstaand rechter of bestuurder, assessor
Billet	briefje (met namen van gedagvaarde getuigen)
Blanck	betaalmiddel, de helft van 1 stuiver brabantse
Boelcedul	inventaris van de boedel, overgelegd door de beheerder
Boete	geldsom die aan de benadeelde partij betaald wordt (in tegenstelling tot breuke, die aan de rechter betaald wordt)
Borderel	pand en hypotheekrecht, bedragenlijst bv. kassainkomsten
Borgem.	borgemester, borgeme(e)ster
Borgtocht	overeenkomst, waarbij iemand zich borg stelt, waarborgsom
Botbrief	machtiging tot tenuitvoerlegging van vonnis
Brab. stuiver	Brabantse stuiver, basis van het muntstelsel in de Nederlanden waarin alle grotere of kleinere munten uitgedrukt worden. Brabantse stuiver is de stuiver van de Bourgondische Nederlanden en was in de tijd van de Republiek de algemene stuiver ter waarde van 8 duiten
Brander keersen uitganck	openbare verkoop, waarbij geboden kan worden zolang een aangestoken kaars nog brandt
Braskorff	hengselmand
Breidemester	schoolmeester in een weeshuis
Breken	ophouden
Brengeren	waarden van de brenger
Breukcedul	staat van dijkplichtigen met vermelding van breuken en onkosten
Breuke	overtreding, boete (oorspronkelijk te betalen aan de rechter, ter onderscheiding van de boete, die aan de benadeelde partij wordt betaald)
Breukgericht	zitting van het gerecht waarin gedaagden tot het betalen van een breuke worden veroordeeld
Breukmeester	functionaris belast met het innen der breuken (Oldamt)
Brouilleren	verwarren, in onmin brengen, onrust verwekken
Bursarius	penningmeester
C	
Cachetteren	verzegelen
Caetaris paribus	wanneer overigens alles gelijkstaat
Caetus	unie, band, bijeenkomst
Calangeren	bekeuren, bekeuren van belastingontduikers
Calumnia	laster, kwellerij, chicane, zie: Juramentum
Calumnieuse	kwetsende,
Cancelleren	te niet doen, ongeldig maken
Candid.	candidate kandidaat
Canonicus	kanunnik
Capitatim	per hoofd
Caput	hoofd
Car.	carolus (enkelvoud) caroli (meervoud)
Car. gulden	carolus gulden of caroli gulden, gouden of zilveren munt van Karel V ter waarde van 20 stuiver, later gebruikt als

	rekeneenheid van 20 stuiver en ook wel kortweg gulden genoemd
Cardinalis	kardinaal
Carp	profijt
Carpentarius	timmerman
Cas	geval
Cas subject	het geval waar het geschil om is
Caspel	dorp, buurtschap
Casseren	afdanken, nietig verklaren, ontzetten, opheffen
Castigeren	kastijden, tuchtigen
Casu quo	in het geval dat, respectievelijk
Casus	(rechts)zaak, oorzaak, reden
Catalogus	opsomming (zie voor de woorden die hierop kunnen volgen: nomina); lijst; ex ordine catalogi, volgens de (vacature) lijst
Categorice	onvoorwaardelijk
Caus debiti	reden van een (geld)schuld
Causa	oorzaak, reden, bewijs
Causa civilis	burgerlijke rechtszaak
Cautie	borg, borgsom, garantie, onderpand
Cautie juratoir	eed om het vonnis te zullen nakomen (bij gebrek aan borg)
Cautie pro litium expensis	waarborg voor de kosten van processen
Cavalcade	ruiterstoet
Caveren	wachten, verhoeden, borg blijven, borgstellen
Caveren de rato	zeker stellen voor iemand.
Cedenten	opbrengst
Cederen	afstaan, afstand doen, bezwijken, houtsoort, overdragen
Cedul	rekening, recept
Celebratus	gehouden, gevierd
Censura morum	oordeel over de zeden
Censure	afkeuring
Cerdo	schoenlapper
Cesseren	ophouden (in rechtspraak) achterhouden, afhaken, afzeggen
Cessi(e)	wijken, overdragen
Chercher	tolbeambte, douanier
Circumdictie van instantie	vrijspraak van de eis, tot de gedaagde opnieuw in rechte wordt aangesproken
Citatie	dagvaarding
Citeren	dagvaarden.
Cito	dadelijk, met spoed, gezwind
Cives	burgers
Civiele zaken	burgerlijke zaken; (burgerlijk in tegenstelling tot militair en crimineel), rechtsgedingen van het burgerlijk recht (i.t.t. strafrecht)
Civili modo	volgens burgerlijk recht
Civit.	civitas – in naam van de stad, staat, burgerij
Classis	regionale vergadering binnen protestants kerkgenootschap
Clausulen	bepalingen (van de rechtsgang).
Clauwboek	register van heerden waarlangs het redgerschap rondgaat
Clauwlijst	belastingregister van de landerijen
Clericus juris	klerk van het gerecht
Coacte	gedwongen
Coelebs	ongetrouwd(e)
Coetus	samenkomst
Cohiberen	beperken, matigen, terughouden
Coll. accord	collato accordo - vergelijk afschrift met origineel accord

Collat. Accord	unaniem
Collateraal	zijdelings, zijlinie
Collaterale successie	vererving in de zijlijn
Collatie	recht van ambtsbeweging, inbrenge, aantal bladzijden, vergelijking (van een afschrift met het origineel)
Collatio	benoeming, toewijzing
Collator	iemand die het recht van collatie uitoefent
Collatum concordat	komt blijkens vergelijking overeen
Colligere	verzamelen
Colligeren	vergaderen, verzamelen, te weeg brengen, tellen
Collisie	botsing, strijd tussen rechtsregels, nood (medisch)
Colonus	boer.
Comes	graaf
Comminatio	bedreiging
Commiseratie	medelijden, barmhartigheid, ontferming
Commissaris	functionaris met een speciale opdracht, b.v. rechter (raadsheer) die de opdracht heeft gekregen om voor een der partijen diens bewijsstukken in ontvangst te nemen, getuigen te horen enz.
Commissie	groep mensen met een bepaalde taak –aanstelling - opdracht
Commissie onder het zegel	opdracht aan een raadsheer om voor een der partijen na het interlocutoir op bewijs de bewijsprocedure te leiden
Commissie op een blijken	opdracht aan een deurwaarder om op de plaats waar zich een eigendoms kwestie voordoet, de zaak te gaan zien en een voorlopige uitspraak te doen
Commissie van zegel	zie: commissie onder het zegel
Commissieprotocol	strafproces, dat vermeldt wie tot gecommiteerden zijn benoemd
Commissierol	rol van zaken die bij commissie zijn afgedaan
Commissor	commissaris
Committeren	aanstellen, een opdracht geven
Commoditeit	goede gelegenheid
Commoveren	aandoen, bewegen, beroeren
Communi forma	gewone vorm
Communiceren	meedelen
Communis	gemeenschappelijk; communi suffragio, met algemene stem(men)
Comparant	degene die verschijnt
Comparare	verschijnen
Compareren	verschijnen voor het gerecht komen, gelijkenis vertonen
Compelle	dwangmiddel
Compellere	dwingen
Compensatis expensis	met compensatie van de gerechtskosten, die beide partijen van elkaar hebben geëist, maar die tegen elkaar wegvallen
Competere	samenvallen, toekomen
Competeren	rechtmatig toekomen, aangaan
Complaisance	zelfingenomen, inschikkelijk, toegeeflijkheid
Complice	medeplichtig
Comportement	gedrag (handel en wandel)
Comprehenderen	samenvatten
Compromissaris	scheidingsman, arbiter
Comptoir	kantoor van de ontvanger
Computeren	toerekenen, aanrekenen, rekenen
Concederen	bewilligen, toegeven, toestaan

Concept	ontwerp (voor een akte)
Concernente	aangaande
Concerneren	betreffen, aanbehoren
Concipere	in woorden samenvatten
Concipiëren	in ontwerp stellen, ontwerpen, zwanger worden
Concludendo	een gevolgtrekking makende, besluitende
Concluderen	tot een slotsom komen, afsluiten
Conclusie	slotsom, waarin de eiser aan het eind van het libel zijn vordering, resp. de gedaagde aan het eind van zijn antwoord de afwijzing van eisers vordering voordraagt
Concordat	komt overeen (van een afschrift met het origineel)
Condemnatie	afkeuring, veroordeling
Condemnatum	veroordeling
Condemneren	veroordelen, verwijzen, doemen
Condescenderen	toegeven, schikken
Condindenten	condities
Conditionaliter	op voorwaarden, voorwaardelijk
Condonare	wegschenken
Confereren	beraadslagen
Confessie	belijdenis, verklaring van de verdachte, waarin hij reageert op de "articulen examinatoire" van de procureurgeneraal, hetzij bekkennend hetzij ontkennend
Confinatie	hechtenis, geconfineerd: opsluiten zonder proces
Confineren	gevangen zetten, aanhouden, in hechtenis nemen
Confineren	opsluiten
Confirmati	gevormden (belijdenis)
Confirmatio	bevestiging
Confirmatus, (vr.) ta, (mv.) ti, tae	persoon die het vormsel heeft ontvangen
Confirmeren	bekrachten, bevestigen, gelijkmaken,
Confiteren	bekennen, biechten
Confluerende	samenvloeiend
Conformité	correctheid, overeenstemming
Confunderen	verwarren, kleineren, verwisselen, verruilen
Confusie	verwardheid, chaos, schaamte, verwarring
Confusio	verwarring
Congregatus	bijeengebracht, bijeengekomen
Coniuges	de echtgenoten
Coniugis	van de echtgenoot
Coniunctus	verbonden
Coniunx	de echtgen(o)t(e)
Conivere	de ogen sluiten; zonder conniventie, oogluikend toestaan
Conju(n)x, (mv.) juges	echtgenoot, not
Conjunctie	(in het huwelijk) verbonden
Conjunctim	gezamenlijk
Conjunctum	gekoppeld aan, veronderstelling
Conniventie	oogluiking, toegevendheid, medeplichtigheid
Cons.	consorten medestanders
Consanguineus	verwant
Consanguiniteit	bloedverwantschap
Conscientia	geweten
Conscientie	het geweten, een gewetenszaak, berouw, bewustzijn
Consecutief	opeenvolgend, opvolgend
Consecutus	verkregen
Consensus	overeenstemming

Consent	toestemming
Consenteren	goedkeuren, inwilligen, toestemmen
Consereren	afstaan, toewijzen
Considerabel	aanmerkelijk, waard om overwogen te worden
Considerans	besluit, vonnis, beweegreden
Consideren	afwegen, beraden, beschouwen
Considereren	hoogachten, in overweging nemen, overwegen
Consieren	overleggen
Consignatie	het bij het gerecht in bewaring geven van het geld waar het proces om gaat; synoniem: namptissement
Consigneren	in bewaring geven van geld aan het gerecht
Consillio bellico	militaire strategie
Consolideren	duurzaam maken, zeker stellen, verstevigen
Constat	het staat vast
Consteren	blijken, bekend zijn, in waarheid bestaan
Constituant	kiezer, onderdeel, scheppen, stichten, opzetten
Constitutie	(in)stelling, gesteldheid, staatsregeling, toezegging
Constiüeren	machtig maken, in plaatse stellen
Consultatiën	overleg
Consumacian	vervuld
Consummeren	volbrengen, het huwelijk consumeren: seksueel voltrekken
Contagieus	besmettelijk
Contemplatie	beschouwing, bespiegeling, overdenking, meditatie
Contenderen	eisen
Contentatio	tevredenstelling
Contenteren	tevredenstellen, bevredigen
Contentieuze zaken	twistgedingen tussen partijen, rechtsgeschillen op tegenspraak (in tegenstelling tot vrijwillige rechtspraak)
Contestatie	betwisting, onenigheid, twist
Continuatie	het aanhouden (van de volgende stap in de procesgang tot de volgende rechtsdag)
Continuatus	voorgezet, vervolgd
Contra	tegen(over)
Contracareren	tegenwerken
Contradictie	tegenspraak, tegenstrijdigheid
Contrahunt, (verl.t.) traxerunt (matrimonium)	gaan (een huwelijk) aan
Contrainte	beperking
Contraordre	tegenbevel
Contra-reprobatie	bewijsvoering tegen het tegenbewijs (zie: Probatie)
Contra-scriptie	zie: Request
Contrarie	in tegenspraak
Contrariëren	tegenwerken, in strijd zijn met
Contrarolle	dubbelregister, tegenboek
Contraveniëren	misdoen, overschrijden, schenden, zondigen
Contravente	overtreding
Contraventeurs	overtreders
Contraventie	overtreding, of bekeuring daarvoor
Contrescarp	talud aan buitenzijde van een gracht, met of zonder muur
Contribuant	bijdrager, opbrenger, iemand die contributie betaalt
Contringeren	beperken, samenwerken, dwingen, noodzaken
Controvertenten	tegenstellingen
Contumacia, macie	verstek N.B. Dit heeft bijbetekenis, dat degene die voor het Hof of een nedergerecht verstek laat gaan, daardoor blijkt geeft van minachting voor de rechter (vgl. het Engelse

	begrip "consemp of court"); daarom wordt men hiervoor beboet.
Contumaciam	bij verstek (in contumaciam)
Contumacie	onwil, verstek laten gaan bij een rechtszaak
Contumaciebreuk	boete opgelegd aan degene die verstek laat gaan, (minachting voor de rechter)
Contumax	iemand die verstek laat gaan, hardnekkig
Contunderen	kneusen, wrevel, halsstarrigheid
Convenabel	geschikt, gepast, nuttig, voegzaam. betamelijk
Conveniëren	overkomen, voor het recht dagen, passen, voegen
Conventiculen	buitenkerkelijke godsdienst bijeenkomst (hagenpreken)
Conventie	oorspronkelijk proces N.B. Wanneer op de eis van de eiser een tegeneis van de gedaagde volgt, noemt men de eerste de eis in conventie en de tweede de eis in reconventie; de eiser (in conventie) wordt dan gedaagde in reconventie en omgekeerd. twee processen worden als het ware ineengeschoven en met behulp van deze beide termen onderscheiden
Conventualen	kloosterlingen, bewoners
Conventus	overeenkomst
Converit	omzetten
Converteren	omkeren, verkeren
Conviceren	bijeenroeping van een vergadering
Convocatio creditorum	bijeenroeping of oproeping van schuldeisers in geval van faillissement (ook bijeenkomst zelf)
Convocatus	bijeengeroepen
Copia	kopiën
Copiam	levering
Copulatio	huwelijksvoltrekking
Copuleren	trouwen, in de echt verbinden.
Coram	in tegenwoordigheid van (getuigen, b.v. bij een huwelijk); voor de ogen van
Coram . et aliquibus aliis	in tegenwoordigheid van ... en enige
Coram . et quibusdam aliis	in tegenwoordigheid van ... en enige aliis
Coram et pluribus aliis	... en verscheiden anderen
Coram me	in mijn tegenwoordigheid
Corpora	meervoud van corps (b.v. studentencorps)
Corporeel	lichamelijk, daadwerkelijk
Corporella	lichamelijk
Corpus	lichaam, rechtspersoon.
Correctie	bestraffing
Corrigeren	bestrafen
Corripere	aanpakken
Corroboratie	versterking, aanvulling, expansie, extra manschappen
Corroboreren	ondersteunen, bevestigen
Costumen	gewoonten, oude herkomen
Coucheren	vastleggen, aanbrengen, afspreken, ankeren, boeken
Coutume	op maat
Credit	neemt voor waar aan
Creveren	bersten, scheuren, creperen, omkomen, sterven
Crimen falsi	misdaad door bedrog, (in geschrift en of handtekening)
Criminele zaken	strafzaken, zaken volgens strafrecht
Cujus jurisdiction violata est	die hun jurisdictie geschonden hebben

Cum	met
Cum annexis	met toebehoren; met bijbehorende (dorpen)
Cum approbatis	wanneer goedgekeurd
Cum exhibitio	wanneer gepresenteerd, tijdens vergadering
Cum exhibitio et approbatio	wanneer gepresenteerd en goedkeuring
Cum expensis	met (eis van) kosten
Cum liberis	met zijn/haar kinderen
Cum matre	met zijn/haar moeder (bij een vaderloze minderjarige)
Cum omni causa	met alles
Cum omnibus annexis	met alle toebehoren
Cum patre	met zijn/haar vader (bij een minderjarige)
Cum plena	ter vergadering
Cum procuratore	acceptante als een accepterende advocaat
Cum sociis	met zijn medestanders, b.v. als gezamenlijke eisers of gedaagden; met de zijnen
Cum socio	met zijn medestander
Cum suis	met de zijnen
Cum usuris	geeft terug
Cum uxore	met zijn vrouw
Cumuleren	opstapelen, opeenhopen, samengaan
Cupatio loci	door eht gerecht (meestal het Hof) benoemde beheereer van de goederen van iemand die wegens verkwisting, dronkenschap of geestesziekte onder curatele is geplaatst, of van een oudere minderjarige; zie: Tutor
Curai	hof (van Friesland)
Curator ad actum divisionis	beheerder van een te verdelen boedel, waarin minderjarigen of andere handeling onbekwamen (mede) gerechtigd zijn
Curator ad lites	procesvoogd, d. w.z. degene die voor iemand met een wettige voogd of curator diens belang behartigt in een proces tegen die voogd of curator, b.v. voor een getrouwde vrouw tegen haar man
Curator bonorum	goede verzorger, vertegenwoordiger van persoon en boedel
Curatorenrekening	rekening die de curator opmaakt van de goederen die onder zijn beheer zijn gesteld
Curatus	pastoor
Curiscumque jure	ongeacht de wet
Currente processu	het huidige proces
Custos	bewaarder, oppasser, conciërge, huisbewaarder, koster
D	
D(n)us	dominus – dominee, predikant
D(octo)r, (ook afgekort:) D.	leraar, die aan een universiteit is gepromoveerd, ook en vooral in de rechten en dus de huidige "Mr."
D(omi)n(u)s, (ook afgekort:) D.	heer, titel van ridders, seculiere priesters en predikanten
D(omin)a	vrouwe
d.d.	de dato – van de datum
Dagement	dagvaarding
Damno evitando	schade vermijden
Darg	bedolven veengrond, losse slib, modder
Datum, (abl.) dato gegeven	dag van afgifte van een oorkonde of brief
De	over
De dato	daterende van

De facto	feitelijk
De plano	(procesrecht) op de grond, informeel of onmiddellijk,
Debourseren	voorschieten van geld
Decenteren	afstand nemen
Decerneren	besluiten, toekennen
Deces	doodsoorzaak, overlijden
Decisie	beschikking, beslissing, besluit, mening, uitspraak
Declaratoir	een rechtsverklarende uitspraak van de rechter, het verklarende gedeelte van de uitspraak
Decreteren	afkondigen, beslissen, besluiten, bevelen, gebieden, gelasten
Dediceren	opdragen
Dedigen	onderhandelen, overeenkomst aangaan, een transactie sluiten
Dedommagement	schadeloosstelling, vergoeding, herstelbetaling
Deductie	afleiding, aftrek, conclusie, vermindering
Deductis deducendis	nadat uitgevoerd is, wat uit te voeren was
Defaillant	partij die in gebreke blijft te verschijnen, niet verschenen
Defectudine	defect
Defectueuse	niet functionerend
Defenderen	verdedigen, beschermen, beschutten, bepleiten
Defensionalen	middelen van verweer
Defereren	aanbrengen, aangeven, een eed afleggen
Deficiëren	ontbreken, niet toereikend zijn
Defroyement	vergoeding van verblijfskosten
Defroyeren	kostvrij houden
Defuncti et haeredis	overleden erfgenaam
Defunctus	overleden
Dehorteren	ontraden, afraden, afmanen
Deimat, deimt	oppervlaktemaat, in 1 dag te maaien, 400 ² roeden
Delaj	vertraging
Dele(e)ren	schrappen
Deliberani	van overleg
Delito	schending, wandaad, misdaad, wet overtreding
Delogering	verhuizing, verdrijving, verdringing
Demanueren	vervloeien, uitlekken,
Demeleren	ontwarren, ophelderen, onderscheiden, afzonderen
Demissie	eervol ontslag van een predikant
Denuncieeren	aanzeggen, verklikken, aandragen, aanklagen, aanbrengen
Denuntiëren	aanzeggen
Deo Volente	zo God wil
Depe(s)cheren	uitvaardigen, verzenden
Depecheren	afvaardigen
Dependeren	onderworpen zijn, afhankelijk zijn, ondergeschikt zijn.
Depescheren	met spoed afdoen
Deployeren	aan de dag leggen, ontvouwen, ontwikkelen, uitstaan
Deponent	hij die een verklaring aflegt
Depositie	beëdigde verklaring, afgelegd voor een commissaris van het hof of het nedergerecht
Depossideren	verstoten, uitdrijven, uit have en goed zetten
Deputatus synodi	afgevaardigde naar de synode
Deriveren	afleiden, voortvloeien
Dernier ressort	juridisch oordeel, (laatste redmiddel)
Desalcatie	overschot
Desavoueren	niet erkennen, afzweren, laten vallen, wraken
Descendenten	afstammelingen, nakomelingen

Desereren	woest, onbebouwd, onbewoond, onbevolkt
Desert verklaren van een appèl	verklaren, dat tegen een uitspraak van een nedergerecht geen hoger beroep mag worden ingesteld
Desertrix	deserteur
Desiderare	verlangen
Designeren	aanduiden, betekenen
Desiguatie	aanwijzing
Desistere	zich verwijderen, ophouden
Desisteren	afzien van iets
Desperatie	hopeloosheid, radeloosheid, vertwijfeling, wanhoop
Despiciëren	afzien, versmaden, verachten, afkeuren
Destinatie	beschikking, bestemming, doel, lot, noodlot
Destineren	bestemmen, beschikken
Destituëren	ontzetten, verlaten, verstellen, versteken
Detentie	hechtenis
Deterioreren	erger maken, verslimmen, verergeren (vaak medisch)
Deterreren	afschrikken, opsporen
Detestable	verfoeilijk, schandelijk, huiveringwekkend, ijselijk
Devoir	plicht, uiterste best, vlijt, naarstigheid
Devolvere	afwentelen
Devolveren	overgaan op (in het bezit bij versterf), afrollen, afwentelen
Diaconus	diaken
Dicit	hij/zij zegt
Dictum, (mv.) ta	uitspraak (in een rechtszaak)
Dictus	genoemde, gezegd
Dicunt	zij zeggen
Die eodem	op dezelfde dag
Die vero	op de dag zelf
Die, (mv.) diebus	op de dag
Dienen	verklaren, dat men zal leveren
Dies	dag
Diffamere	belasteren
Differen	verschillen, uitstellen
Differeren	uitstellen
Difficulteren	iets (onnodig) moeilijk maken
Digniteit	waardigheid
Dijkboek	dijkregister, dijkcedul.
Dijkbrief	stuk waarin is opgetekend de inrichting en het bestuur van een dijkrecht (zie: Zijlbrief)
Dijkrecht	rechtsbepalingen ten aanzien van dijkzaken, waterschap
Dijkrol	rol of register waarin de dijkvakken met de daarbij behorende landerijen, dijkplichtigen etc. staan opgetekend
Dilapideren	teloor gaan
Dilatio	verschuiving
Dilatoir	opschortend
Dilatoire exceptie	verweermiddelen ten doel hebbend de loop van het geding op te schorten, om de zaak uit te stellen
Dilay, dilatoir	uitstel (zie: Exceptie)
Diligentie	ijver, zorg, toewijding
Diminutiën	verminderingen, antwoord op een declaratie van kosten
Dimitteren	vrijlaten, vrijstellen, ontslaan
Disabuseren	wegnemen
Discendenten	rechthebbende nakomelingen
Discernement	onderscheidingsvermogen
Discoord	onenigheid

Discrepantie	verschil, onderling afwijkend, uiteenlopend
Discussie	(wederzijdse) bestrijding (van een ingestelde vordering)
Discutiëren	overwegen, doorgronden, uitpluizen
Disenssie	overeenkomst
Disentieren	onenigheid
Dismembreren	ontbinden, onderzoeken, opensnijden, ontleden
Disobedience	ongehoorzaamheid
Dispiciëren	afzien, beschikken
Disponeren	schikken, beschikken, genegen, geschikt gevonden
Dispositie	een ordentelijk bestelling, of beschikking
Disputeren	strijden, redetwisten, bakkeleien, betogen
Disquiesceren	uit rusten
Dissensie	tweedracht, onenigheid, verschil van mening
Dissiperen	verkwisten, onttrekken, onachtzaam worden
Distinctie	onderscheiding, eer, aanzien, afzondering, eerteken
Distraheren	aftrekken, uitdelen, verkopen
Divulgeren	uitstrooien, verbreiden, bekendmaken, ruchtbaar maken.
Dnus.	dominus dominee
Doem	vonnis
Doleance	klaagbrief
Doleantie	klacht, bezwaar
Doleren	beklagen, bezwaar hebben, inbrengen, indienen, klachten
Domicilium citandi eligeren	aan adres kiezen waar men gedagvaard kan worden, waar men dus "procesrechtelijk" te bereiken is tijdens de procedure
Domine	meneer
Dominium directum	rechten van de eigenaar bij bestaan van erfpacht /opstal
Dominium utile	rechten van de erfpachter en de opstaller
Dommagement	schadevergoeding
Donec	totdat
Donec meliora	tot betere tijden komen
Doodboek	boek, waarin niet ontvangen geleden
Droiture	oprechtheid, eerlijkheid, degelijkheid, trouw, eerbaarheid
Drost	rechterlijk ambtenaar, plaatsvervanger van de landsheer (één over de balie Oldambten en één over Westerwolde sedert het tijdstip dat deze gewesten onder de Generaliteit waren gekomen)
Duimpegelaar	opzichter, administrateur
Dum viveret	in zijn leven
Dunckenis	menen
Dupliek	tweede antwoord, antwoord op replie.
E	
E.E.	Edele Erentfeste
E.O.	ex officio – van ambtswege
Ecct. Eccles iastiek	lid van de geestelijkheid
Etc.	Etcetera - enzovoort
Echapperen	ontlopen, doorgaan, ontvluchten, weglopen
Echerpe	of echarpe, sjerp, lijfgordel, draagband
Eclaircissement	opheldering, verduidelijking
Ed.	edele
Edhds. Adsess.	edelheids adsessoren
Edhts. Ass.	edelheids assessoren
Ed. Mo(o)g.	edele mo(o)gende
Edelmo(o)g.	edelmo(o)gende

Edictale citatie	gerechtelijke openbare dagvaarding
Efficacicus	werkzaam, doeltreffend
Efficaciteit	doeltreffendheid, probaatheid, werkzaamheid, werking
Eget	ende gebeurt
Eigenerfden	een boer met eigen erf of hoeve in bezit
Ejusdem	hetzelfde
Ejusdem mensis a anni	van hetzelfde maand en jaar
Elaberen	doorslippen, ontslippen, ontsluiten
Elargeren	uit gevangenis ontslaan, uitbreiden, uitstrekken
Eligeren	verkiezen, uitkiezen
Eligible (bel)	verkiesbaar
Elucitatie	verlichting, verklaring, opheldering
Eluderen	ontwijken, vrijdelen, ontgaan, teleurstellen
Emaneren	uitgaan, uitstralen, uitstromen, uitvloeien
Emolument	genot, gewin, profijt, bate
Empliceren	begrijpen, behelzen, betekenen, inhouden, meebrengen
Employeren	besteden, aanleggen, bezigen, aanwenden
Enclaveren	insluiten omvatten, met grondgebied omringen
Enerveren	nerveus maken, ontzenuwen, op de zenuwen werken
Enrolleren	inschrijven
Entameren	aankaarten, aanknopen, aansnijden, aanspreken, aanvoeren
Eodem	hetzelfde, aldaar, op dezelfde plaats
Equitalen	billijk
Erb.	erba(e)re eerbare
Erentfeste	achtbaar, grootachtbaar, oude titel
Erheffelijk	argwaan
Erigeren	opbouwen, verheffen, over eind zetten
Erneren	in levensonderhoud voorzien
Erresen	ontstaan
Erroneus	foutief, incorrect, verkeerd
Eruieren	oproepen, ontlokken
Eschapperen	ontsnappen, ontvluchten
Esquiveren	ontwijken
Estimeren	hoogachten, schatten
Euvelganck	de eigendom van zijn goederen geheel of gedeeltelijk aan iemand overdragen in ruil voor levenslang onderhoud
Evictie	uitwinning, rechtsvordering waardoor een eigenaar zijn eigendom kan verliezen ten gunste van een ander, die beter recht heeft
Evinceren	bewijzen
Eviteren	vermijden, ontgaan, ontwijken, schuwen
Ex (e)	uit
Ex aequo et bono	toewijzing naar billijkheid
Ex causa malitiosus	op grond van zijn daden
Ex dictis	uit hetgeen gezegd is en gezegd moest worden
Ex nobil officio	op grond van het edele ambt (van de rechter)
Ex off.	ex officio ambtshalve
Ex officio	uit hoofde van zijn ambt
Ex professo	volgens zijn beroep
Ex testamento	(erfgenaam) op grond van een testament
Ex thoro illegitimo	uit een onwettige verbintenis
Exactitude	nauwkeurigheid, juistheid, accuratesse
Examinatie	ondervraging
Examinatoir	dienende tot ondervraging
Examineren	ondervragen

Excedere	overschrijden
Excederen	te boven gaan
Exceptie	uitzondering, in het bijzonder reden voor een gedaagde om niet te antwoorden op de eis van een eiser N.B. Men onderscheidt drie soorten: 1) declinatoire excepties, wanneer de gedaagde het gerecht waarvoor hij gedaagd is, afwijst omdat hij het voor zijn zaak niet bevoegd acht; 2) dilatoire excepties, wanneer de gedaagde de vordering te vroeg ingesteld acht; 3) peremptoire excepties, wanneer de gedaagde het recht van de eiser om een vordering in te stellen, tout court bestrijdt.
Exceptio fori	uitzondering van de markt
Excessen	misdragingen
Excideren	afwikkelen
Excipiënt	degene die een exceptie opwerpt
Excusatus	is verontschuldigd
Executeren	(een vonnis) uitvoeren; een vordering gerechtelijk innen, eventueel door verkoop van goederen van de debiteur; ter dood brengen, verontschuldigen
Executeur	uitvoerder, hoofd der politie van het nedergerecht
Executie	voltrekking van een vonnis (civiel of crimineel)
Executieboek	boek waarin de opgelegde breuken zijn aangetekend
Executoriaal	ter uitvoering van een vonnis, ingevolge vonnis, vatbaar voor
Exempel	(afschrikwekkend) voorbeeld
Exempt	vrijgesteld, vrij, uitgenomen, bevrijd
Exemption	vrijstelling
Exerceren	onderscheiden, overtreffen, uitblinken, legeroefening
Exercitie	uitoefening
Exhiberen	iets b.v. een schrift overleggen/ overhandigen
Exigentie	vordering, eis
Eximeren	vrijkopen, uitkopen, uitzonderen
Exonereren	bevrijding van wettelijke verplichting tot schadevergoeding
Expectoratie	zijn hart uitstorten, ontlasten, uithoesten, ontboezeming
Expectoreren	zijn hart uitstorten, gemoedsuitstorting, ontlasten
Expedient	slimmigheid, redmiddel, uitweg, remedie
Expediëren	afdoen, beslissen
Expeditie van justitie	uitvaardiging van een rechterlijke uitspraak
Expendere	uitbetalen
Experceren	ervaren
Expiratie	afloop van een gerechtelijke termijn
Expireren	aflopen, sterven, ten einde lopen, uitademen
Exploi(c)t	officiële kennisgeving van een citatie of andere mededeling van het gerecht van de geciteerde
Exploi(c)t uitbrengen	officieel ter kennis brengen van een mededeling van het gerecht
Exploi(c)teren	officieel ter kennis brengen van een mededeling van het gerecht
Exploict	daad
Exploictier	deurwaarder
Exponeren	bevatten, blootstellen, onderwerpen aan, trotseren
Exprimeren	optekenen, noteren
Exsequere	uitvoeren
Extenderen	uitstrekken, in de vereiste vorm uitwerken
Extensie	uitvoerige opsomming (van kosten), uitbreiding

Exterande	uitroeien
Exteren	buiten
Extra portam	buiten de (stads)poort
Extra provinciam	buiten de provincie
Extract	kort begrip, uittreksel
Extraderen	overhandigen, uitleveren
Extraditie	uitlevering
Extraheren	een uittreksel maken
Extraneus	vreemdeling
Extraordinaris	buitengewoon
Extrema unctio	laatst oliesel
Extremis (sacramentis) munitus, (mv.) ti, tae	van de laatste zien
Extremis (sacramentis) munitus, (vr.) ta	van de laatste heilige sacramenten voorzien
Ex ^{um}	extractum uittreksel
F	
F.I.	filius legitimus – wettige zoon /filia – wettige dochter
Faber	ambachtsman
Facie ecclesiae	eigenlijk in de kerk
Facies	gezicht
Facit	bedrag, eindsom, uitkomst van een berekening
Facit veritatem	een waarheid
Factoorschap	handelsagent (schap) vertegenwoordiger
Factum est	het is geschied
Factum ipsum	zelf gedaan
Famam	verslag doen van
Famula	dienstmeisje
Famulus	bediende, knecht.
Fasijnen	bundel tassen voor versterking verdedigingswal
Fatalia	dodelijk, lot
Fatalis appellationis	de dingen die noodzakelijk zijn voor het instellen van een appèl
Fatig(u)eren	vermoeien
Faucebree	onderwal bij een stadsmuur
Fauletering	gebrek, fout
Fere	bijna
Fiat citatio	goedkeuring dagvaarding
Fiat insertio	laat het inbrengen plaats vinden
Fiat ut petitur	het geschiede zoals het gevraagd wordt
Fidei commis	bepaling in testament
Filia	van de dochter
Filia legitima	wettige dochter
Filii	van de zoon
Filiola	dochtertje
Filiolus	zoontje
Filius legitimus	wettige zoon
Filius, (mv.) lii	zoon
Finaliter	uiteindelijk
Finis ten finem	ten einde
Finita classe	toen de classisvergadering was afgelopen
Finito examine, cum N.N. incepto	als het examen, dat met N.N. is begonnen, is afgelopen
Finitus	geëindigd

Fiscaal (of advocaatfiscaal)	door het gerecht voor een bepaalde zaak aangestelde expert met de taak van het huidige openbaar ministerie (doet eis en bestrijdt de advocaat van gedaagde)
Fiscaal (procureur)	procureur in dienst van het nedergerecht
Fiscus	kas, ook: beheerder daarvan, penningmeester
Fixum	vast bedrag, vastgesteld bedrag
Fixum domicilium	vaste woonplaats
Fl.	florijn
Flagitium	schanddaad
Fol.	folio papierformaat
Foliant	boek gedrukt op folio formaat
Folio recto	aan de voorzijde van het blad
Folio verso	aan de keerzijde van het blad
Folium, (abl.) lio	blad
Fordel	vierendeel, kwart
Forma	woordelijke inhoud (van een vonnis)
Formam probantem	criminele verhoren
Fourneren	inleveren (van alle stukken die tot ondersteuning van de eis of het verweer dienen N.B. Het fourneren van een proces bestaat hierin, dat men alle stukken die deel uitmaken van het procesdossier, in de griffie afgeeft
Fournissement	lijst van ingeleverde stukken
Fr(ater)	broe(de)r
Francijn	perkament
Franco	vrij (van zegelrecht)
Frustrare	bedriegen, teleurstellen
Fugitief	vluchtig, ontlopend
Funeraliae pio intuitu	met een vrome kijk op de uitvaart
Futurum	toekomstige tijd
G	
Gauderen	verblijden, het genot of gebruik van iets hebben
Geapostilleerd request	rekest met daarop in de marge vermelde beschikking
Geappelleerde	gedaagde in hoger beroep
Geconstitueerde richter	rechter die is benoemd door degene die het redgerrecht toekomt
Ged.	gedaagde, gedeligerde
Geëxtendeerde sententie	uitgebreid vonnis, d. w.z. het vonnis met het libel van de eiser en antwoord van de gedaagde
Gemellus, (vr.) la, (mv.) li, lae	tweeling(en)
Geminus, (vr.) na, (mv.) ni, nae	tweeling(en)
Generalia	de algemene zaken
Genere (in)	in het algemeen
Genoodtperst	noodzakelijk
Geperpetreerde delicten	gepleegde misdrijven
Gerequireerde	bij klachten aangeklaagde, hij tegen wie een rekest zich richt
Gerevideerde	gedaagde in revisie
Gericht	rechtsprekend college, rechtsgebied
Gerichtsrolle	stuk waarin te behandelen zaken zijn uitgeschreven
Gesub st	gesubstitueert (in het algemeen)
Gesuicheert	gezocht
Geswettet	grenzend aan
Getransfigeerd	aan elkaar bevestigd

Ggl.	goudgulden, meestal 28 stuiver
Gld.	gulden
Grafte	knik of mini terras op een helling
Graphie	griffie, secretarie, in het bijzonder van het Hof
Gras	landmaat van ± /2 ha.
Grase	oppervlaktemaat voor weiland
Grastaldijken	dijken die naar het aantal grazen zijn verdeeld of aangeslagen
Grasveiligheid	vrees van creditoren, als men niet meer betaalde
Gratie voor riguer van recht	rechter spreekt een vaste straf niet uit omdat gedaagde niet betalen kan
Gravamen	bezwaar(schrift), moeilijkheid; voorstel voor de synodevergadering
Gravamina	bezwaar
Graveren	belasten
Gregorie	12 maart (ingangdatum voor contracten)
Griemanck	een maat
Grietenie / nij	aantal dorpen, die onder gezag van een Grietman stonden
Grietman	functionaris belast met de rechtspraak, de zorg voor openbare vaarten en wegen, bruggen en tillen
Grifte	kanaaltje bij een verlaat (sluis)
Gron. stuiver	stuiver ter waarde van ongeveer % Brabantse stuiver, in de tijd van de republiek over het algemeen alleen Brabantse stuivers; 1 stuiver is 8 plakken of duiten
Grosse	gewaarmerkt afschrift.
Grosseren	een gewaarmerkt afschrift maken
Gruppelen	greppels maken, steken, slaan
H	
H. Hr.	H. Heeren – Hooge, of Heeren Heeren
Habent	zij hebben
Habitans	wonend
Habitus	gehouden
Hac vice	voor deze keer
Haeredibus sub beneficio	onder het voordeel van de erfgenamen
Haeres, (mv.) redes	erfgenaam/name
Hazard	gevaar
Heerd	boerderij; ook het geheel van boerderij met de erbij behorende landerijen
Heerd landes	de landerijen die tot één geheel behoren, onafhankelijk van het feit of er een boerderij op staat, alle landen die één geheel vormen
Heredes	erfgenamen
Hereditates	erfenis
Hesitatie	aarzeling, weifeling
Hesiteren	aarzelen, weifelen, stotteren
Heuker	slijter in kruidenierswaren
Heuvelingh	bestuurder van een Gilde
Hinc inde	van hier (en) van daar, wederzijds
Hoc loco	op deze plaats
Hoc tempore	op deze tijd, tijdelijk (bij een functie)
Hodie	vandaag
Hoed(t) kalksteen	een gewichtsmaat voor een hoeveelheid kalksteen/cement
Hoge Justitiekamer	hoogst rechterlijk college in de provincie
Hommages	eerbetoon

Hooch ged.	Hooch gedachte – hoog gedachte
Hoofdman	door de Raad benoemd lid de gemenelands warven (zie: Warf)
Hora (+ rangtelwoord)	uur
Hora matutina	ochtend, voormiddaguur
Hora vesperata	avond, namiddaguur
Huicinde	sindsdien
Huircerter	recht om andermans grond te gebruiken
Hujus	kan zowel hier als heen betekenen
Hujus loci	van deze plaats
Hujus loco	in diens plaats
Hujus mensis	in deze maand
Hujus tensis	deze aanscherping
Huwelijkscontract.	contract van huwelijksvoorwaarden
Hylixvorworden	huwelijksvoorwaarden, contract van huwelijksvoorwaarden
I	
I.c.	iuris consultus - rechtsgeleerde
Ibid.	ibidem – op dezelfde plek
Ibidem	op dezelfde plaats, aldaar
Id	Idem - hetzelfde
Ignorantie	onkunde, onwetendheid, onbedachttheid
Ignotus	onbekend
Iisdem datis	hetzelfde gegeven
Illegitimus, (vr.) ma, (mv.) mi, mae	onwettig
Illo casu	door die kans
Illucidatie	opheldering, ...deren: ophelderen
Illusoir	bedrieglijk, denkbeeldig, fantastisch, misleidend, onwaar
Imbueren	instorten, andoen
Immatriculeren	inschrijven als student
Immediatelijk	eensklaps, zonder middel, onmiddelijk
Immisceren	inmengen, zich met iets inlaten
Immissie	gerechtelijke toewijzing, inbezitstelling
Immitteren	in het bezit stellen (gerechtelijke toewijzing)
Immobiele goederen	onroerende goederen
Imp.(t)	impetrant eiser
Impetr.	imperator - keizer
Impediere	beletten
Impediëren	beletten, verhinderen
Impenderen	aanwenden
Impetrant	impt., verzoeker, eiser, hij die iets verkrijgt
Impetrant ratione officii	eiser van rechtswege
Impetraverunt	zij hebben verkregen
Impetreren	verwerven, verkrijgen
Implicatie	consequentie, netelige toestand, verwickeling
Implorato	onder inroeping (van de rechterlijke beslissing)
Imploreren	afsmeken, inroepen
Imponere	in een toestand brengen, vaststellen
Importune	ongelegen
Impost	honorarium, belasting, heffing, schatting
Improles	zonder kinderen
Impugneren	bevechten, bestrijden
Imputeren	toerekenen, ten laste leggen, de schuld geven
In cas	in geval van

In cas revisionis	in geval van herziening
In cas subject	in het onderhavige geval
In cas van anticipatie procederen	procederen om te bereiken dat de gedaagde zal worden veroordeeld tot het aanstellen van een appèlprocedure tegen de eiser
In cas van oppositie	in geval van tegenstelling
In causa	in zijn rechtspraak
In civitatie	in gemeente.
In communi et ampliori forma	in algemene en ruimere zin
In confesso staan	door beide partijen toegegeven zijn
In confesso staan (zaken)	zaken waarover beide partijen het eens
In contenti	in bewaring, ook: meteen
In contradictoria	op tegenspraak
In dato	daterende van
In dorso	op de keerzijde, rugzijde
In eventum	in geen geval
In facie ecclesiae	in tegenwoordigheid van de kerkelijke gemeente
In facti	in werkelijkheid
In factis	t.a.v. de gebeurtenissen (waarover geprocedeerd wordt)
In factis wijzen	bepalen dat de partijen hun beweringen nader moeten bewijzen (door schriftelijke stukken of door getuigen)
In feiten contrarie	oneens t.a.v. de gebeurtenissen
In forma	in de (rechtens vereiste) vorm
In integrum	gaaf
In integrum restituere	zuiver verklaren
In iudicio	op de rechtszitting
In loco	in de plaats
In margine	in de kantlijn, in de rand
In matrimonium juncti	(zijn) in het huwelijk verbonden
In modo agendi	in de wijze van handelen
In mora	nalatig, in gebreke
In omnibus	op alle punten
In perpetuum rei memoriam	tot voortdurende gedachtenis van de zaak
In piena classe	in een volledige classisvergadering
In prima instantia	in eerste instantie (t.o. beroep of revisie)
In qualitate	in zijn hoedanigheid (zie: Pro se)
In qualiteit	in zijn hoedanigheid (zie: Pro se)
In quantum pro accepteren	(de verklaring van de tegenpartij) aanvaarden voorzover afgelegd en voor zoveel de inhoud aangaat
In reatu	in de toestand van beschuldigde
In scriptis	in geschrifte
In specie	in het bijzonder, afzonderlijk
In statu houden	(een proces) in het verloop der procedure stil doen staan
In suburbio	in kleinere plaats in de omgeving
In 't regard van	ten aanzien van
In territorio	in het stadsgebied, onder de klokslag
In testimonium rei gesta	verklaring van, getuigenis van
In totum	in het geheel
In viridi observantia	in levend gebruik, steeds onderhouden
In irrumpere	inbreken
Incarceratie	gevangenhouding, inklemming, opsluiting
Incertie patris	waarvan de vader onzeker of onbekend is
Incipit annus	begint in het jaar

Inclineren	toe neigen, neigen
Incola	inwoner
Incommoderen	hinderen, lastigvallen
Inconveniënt	bezwaar, ongelegen, ongeval
Incumberen	opleggen, opsteunen, aanvorderen, voor hebben
Incurreren	vervallen in, aanlopen tegen
Indefinite	onbepaald
Indemius	ongedeerd
Indemneren	schadeloos houden, vrijhouden, vrijwaren van schade
Indicia	informatie
Indifferent	onverschillig
Indispositie	ongesteldheid, ongezond, met kennisgeving afwezig
Indistinctelijk	zonder onderscheid
Induceren	afleiden, bepraten, overreden
Inductie	aansporing, invloed, gevolgtrekking
Inegaal	oneven, hobbelig, aangetast
Infans	het (klein)kind
Infantes	de kinderen
Infantis	van het kind
Infereren	afleiden, als gevolg trekken, inbrengen, opdragen
Influeren	invloed hebben, insluipen
Inhabijl	onbekwaam
Inhiberen	beletten, het verbieden, remmen, stoppen
Inhoreren	gehoorzamen
Iniungere	opleggen
Iniungeren	gerechtelijk bevelschrift zenden
Injungeren	voorschrijven, bevelen, opleggen
Injurie	onrecht, mishandeling, (ook reale injurie) belediging (ook verbale injurie)
Injurieren	verongelijken, honen, beledigen
Injurieus	eer rovend, lasterlijk, smadelijk, beledigend
Inlatingsbrief	stuk waarbij een gebied in een zijlvest wordt opgenomen
Innavigabel	onbevaarbaar
Innocent	onnozel, van zijn verstand beroofd
Inputeren	toerekenen, de schuld geven
Inquirereren	onderzoeken, doorsnuffelen, navraag doen, ondervragen
Inrrogatie	zie: Interrogata
Insalutato hospite	zonder zijn gastheer te groeten, in allerijl vertrekken
Insereren	inzetten, invoegen
Insinuare	bekend maken
Insinuatie	aanzegging
Insinueren	aantijgen, indirect beschuldigen, toespelen, zinspelen op
Insisteren	aandringen, bij iets blijven
Insolentie	onbeschaamdheid
Insolentiën	onbeschaamdheden, ongepast gedrag
Insolvent	niet in staat om te betalen
Instantie	stap in de procedure
Insteren	insisteren, erop aandringen
Institueren	instellen, oprichten, stichten
Instrument	akte
Int(h)imeren	mededelen
Integrum	compleet
Intempestive	ten ontijde

Intendit	bedoelt, eist; zelfstandig gebruik: het stuk waarin een eiser zijn eis naar voren brengt, als de gedaagde wegen verstek contumax verklaard is, in uiterlijke vorm gelijk aan het libel
Intenteren	bevatten, onderstaan, aanleggen, aanwenden, dreigen
Intentie	bedoeling, het door partijen gestelde
Intentioneren	beoogen, bedoelen, genegen zijn
Inter agendum	onder het handelen
Intercederen	tussenspreken, bemiddelen
Intercessie	bemiddeling, tussenkomst, voorspraak
Interdiceren	verbieden
Interdictie	verbod (om zelfstandig te handelen), onder curatelenstelling
Interdit	verboden
Interlocutair	tussenvonnis
Interlocutore	aanspreekpartner
Interponendae	tussenbeide
Interponendi rilevamenti	enquêtes invoegen
Interponeren	tussenplaatsen
Interpretatie	opvatten, uitleggen, lezing, duiding, oordeel, standpunt
Interrogata (gaten)	vragen die door de getuigen beantwoord moeten worden NB. deze worden in de kantlijn van de door een partij ingediende probatoire artikelen geschreven door de advocaat der tegenpartij, voorafgegaan door een formule waarin deze de raadsheercommissaris verzoekt de getuigen die eerstgenoemde partij heeft opgeroepen om de artikelen te bevestigen, ook te horen op zijn vragen en zich het recht voorbehoudt de artikelen in het vervolg met reprobatoire artikelen
Interrogatoria	gerechtelijke verhoren, ondervragingen
Interrogatoriën	zie: Interrogata
Interrogeren	ondervragen
Interveniënt	degene die in een proces tussenbeide komt voor de gedaagde en zich daarmee in diens plaats stelt NB. Dit doet zich b.v. voor als een proces m.b.t. een huis of stuk land in eerste instantie de huurder of pachter is gedagvaard en de eigenaar als gedaagde gaat optreden.
Interveniëren	zich voor een gedaagde in de plaats stellen
Interventie	het tussenbeide komen voor een gedaagde
Interventie	het tussenbeide komen voor een gedaagde
Interventor	zie: Interveniënt Int(h)imatie mededeling
Inthimatie	aankondiging, bekendmaking
Intimatie	gerechtelijke aanzegging
Intituleren	naam noemen, benamen
Introïtus	aanvang, aanvaarding
Inunderen	onder water zetten, overstromen
Inutil	nutteloos
Invalidatie	ongeldigheid
Invecta et illata	datgene, wat ergens is ingevoerd of binnengebracht
Invigileren	overleggen, waakzaam zijn, scherp op toezien
Ipsa jure	van rechts wege, rechtens
Ira	woede
Irregulier	onregelmatig
Issue	belangrijk punt, kwestie, onderdeel, onderwerp, thema
Item	vervolgens
Itereren	herhalen
Iudicatio	(gerechtelijk) onderzoek

Iudicium	oordeel
Iussum	bevel
Iustificatio	rechtvaardigmaking
Iverige	overige, ander, andere, de rest, overblijven, resterend
J	
J.u.d ^r	juris utriusque doctor – doktor in de rechten
Jacentes	onderliggende
Jeuzelen	beklag indienen, jammeren, bezwaar maken, brommen
Jouisseren	genieten, het genot hebben van
Ju. Stud.	juris studiosus – rechten student
Judex	rechter
Judicialiter	gerechtsdeurwaarder
Judicio	in appèl gaan, onmiddellijk na de uitspraak van een vonnis te kennen geven, dat men in beroep gaat
Judicio (actum)	gedaan in gerecht
Judicio sisti	borg om altijd in recht te verschijnen
Judificeren	oordelen, rechten wijzen, vonnis stellen
Juisseren	ontvangen, laten welgevalen
Juk	oppervlakte maat, 50 are
Juncti	(zijn in het huwelijk) verbonden
Juramentum calumniae	door partijen te zweren eed, dat men het proces heeft aangespannen om zijn recht te handhaven en niet om de tegenpartij dwars te zitten
Juramentum crudelitatis	eed van wreedheid
Jure	volgens het recht
Jure merito	terecht verdiend
Jure nativitatis	recht van geboorte
Jure precipio	juiste volgorde
Juricata	vonnis
Juris consultus	rechtsgeleerde, advocaat
Juris utriusque doctor	doctor in de beide rechten (oorspronkelijk Romeins en canoniek, later Romeins en modern)
Jurisdictie	rechtsmacht, rechtsgebied
Jus cessum	juiste achtergrond
Jus contrareprobandi	recht om het tegenbewijs te ontzenuwen
Jus Pauperum	recht der armen
Jus Preacipuum	het hoofdrecht
Jus reprobandi	recht om het tegenbewijs te leveren (zie: Probatie)
Jus retentionis	retentierecht, d.i. recht om goederen die afgegeven zijn om te repareren, onder zich te houden tot de reparatie betaald is
Jus sigilli	rechter zegel
Justificier	gerechtelijk ambtenaar
Justitie	uitoefening van rechtsmacht
Juvenis, vergrotende trap van junior	jong(e) man
Juxta	volgens, bij behorende bij
Juxta facti sitatem.....	volgens de realiteit
Juxta facti veritatem	dichtbij de waarheid
K	
Kaack	schandpaal
Kalendae	de eerste van de maand

Keerskoop	gerechtelijke verkoop "bij brander keersen utganck" men kan bieden totdat de kaars opgebrand is
Kerspel (karspel, kaspel)	parochie, kerkdorp, gebied behorende tot een zijlrecht, parochie of kerkdorp
Kerspellingen	inwoners van een kerspel
Kistenpand	onderpand
Kluft of clauw	onderdeel van een kerspel of gericht - onderdeel van een zijlrecht, zijleed of dijkseed - wijk in de stad
Kohier	staat van in bepaalde periode te innen belastingaanslagen
Kondigingscedul	protocol of register van af te kondigen mededelingen vanaf de preekstoel
Koopbrief	koopakte
Koopschat	koopsom
Korsaai	grove korte kamwol, voor hemden
Kreng	dood dier, kadaver
Kroden	kruien, hinderen, belemmeren
L	
L.S.	lectori salutem - heil aan de lezer, de lezer gegroet
Labefacteren	verzwakken
Laedere	kwetsen
Laederen	beledigen, benadelen, schaden
Laicus	leek
Landdag	vergadering der Staten van de Provincie en ook van de Staten van de Ommelanden
Landdagcomparant	lid van de Statenvergadering
Landrecht	het recht geldend voor zeker gewest of landstreek
Landrechter of overrechter	soort van hogere rechter in Hunsingo en Fivelgo. Spreekt recht in jurisdictie geschillen, in zaken waarbij de redger partij is, in alle zaken gedurende zeven weken in het voorjaar, wanneer een rechtstoel vacant is, en staat de redger bij in lijfstraffelijke zaken
Lanfer	lange zwarte sliert stof aan een zwarte begrafenishoed
Langen	geven
Latiteren	schuilen, zich uit de voeten maken, wegschuilen
Lauderen	prijzen
Lb.	Libra, pond
Lecture	lezing, iets hebben gelezen
Legalia	het wettige, gerechtskosten en salarissen
Legger	staat van te ontvangen inkomsten. - staat van voor onbepaalde tijd vastgelegde gegevens betreffende onroerende goederen
Legitieme portie	wettelijk erfdeel
Legitima tutrix	(moeder als) wettige voogdes
Legitima tutrix nepsis	wettige voogd van nicht
Legitimus (vr.) timata per matrimonium	gewettigd door later volgend huwelijk
Legitimus tutor filiae	wettige voogd over de kinderen
Legitimus tutor liberorum	wettige voogd van de kinderen
Legitimus, (vr.) ma, (mv.) mi, mae	wettig
Levavit, (mv.) vaverunt	heeft (ten doop) geheven (voor de naam van de doopgetuige(n))
Leveren	overdragen van een schriftelijk processtuk aan het Hof of nedergerrecht

Libel	schriftelijk stuk waarin de eiser zijn zaak uiteenzet en zijn eis stelt
Liber	lib: boek
Liber baptismalis	doopboek
Liber, (mv.) bri	boek NB. Komt in oudere werken neer op: hoofdstuk.
Liberi	kinderen
Libra, (mv.) brae	pond (gewicht en munt), later ook: gulden
Libri	boeken
Licentia	vrijheid, verlof
Lijftocht	levensmiddelen, vruchtgebruik, weduwgift, jaargeld
Lijnwaat	lijnwaad – soort textiel gemaakt van vlas (linnen)
Liquet	is helder, zie: Sub
Lis	proces
Litaeas	brieven
Litera	letter, meervoud: brief
Literae testimoniales	getuigschriften
Litigeren	procederen
Litiscontestatie	vaststelling van een rechtsgeding door eis en antwoord
Litispendent	in afwachting van
Litispendentie	het aanhangig zijn van een geding, tijd van een proces
Litt.	littera – letter, brief
Littera	missive, brief
Litterae requisitoriales	acte van beschuldiging
Lnt.	lieutenant - luitenant
Loc(e)o	in plaats van
Loc. Sig.	loco sigilis – in plaats van een zegel
Locus	plaats
Locus eius substitutus est	in zijn plaats is gesteld.
Locus sigilii	plaats van het zegel (in afschiften van gezegelde stukken).
Ludimagister	kinder of schoolmeester
M	
Maageschijd	boedelscheiding
Maculs	schandvlek
Magister	meester
Major(ennis)	meerderjarig(e)
Malitiosus desertor	chtscheiding
Mandaat	opdracht, besluit; ook machtiging om een proces te beginnen
Mandans	bestuursrecht, overheidsorgaan, dat een mandaat geeft
Mande vrienden raad	in gezamenlijk overleg met familieleden
Mandelig	gezamenlijk
Maneance	stand van zaken
Manu ad manum	hand in hand
Manu propria	eigenhandig
Marginaal	in de kantlijn vermeld
Maritum	loon
Maritus, (vr.) ta, (mv.) ti	echtgenoot(ote)
Mater	moeder
Matertera	tante van moederszijde
Matricularius	koster
Matrimonio juncti	(zijn) in het huwelijk verbonden
Matrimonium	huwelijk
Matrimonium contrahunt	sluiten van een huwelijk

Matrimonium functi (coniuncti)	zijn in het huwelijk verbonden
Matrina	meter, doophefster
Me praesente	In mijn tegenwoordigheid
Me teste	met mij als getuige
Meenschaar	gemeenschappelijke weide bij een dorp
Meetbrief	akte waarin een landmeter de afmetingen van een stuk land aangeeft
Meleren	dooreen brengen, mixen
Melioratiën	verbeteringen (aan een huis)
Melioratio	verbetering
Membrum	lid
Memoice	memo
Memorie van successie	overzicht van iemands vermogen op de sterfdag
Menageren	ontzien, sparen, zich matigen, zacht behandelen
Menageus	huishoudelijk, spaarzaam, voorzichtig
Mensa	tafel
Mensis, (abl.) se	maand
Mercator	koopman
Meridies	middag(uur)
Meriten	verdiensten, verdienen, waardig zijn
Meriteren	verdienen, waardig zijn
Meritus	verdiend; vgl. emeritus, uitgediend
Mesures	maatregelen, voorzorgen
Mesusen	misbruiken
Metu careeris	huidige werkzaamheid
Mi testor	zo getuig ik
Michaelis	29 september
Milddadighlijk	welwillend, barmhartig
Miles	soldaat, ridder
Milisitis	soldaat
Minister	(lands)dienaar, hoog ambtenaar, vooral: gezant; ook: predikant (zie: Minster verbi divini)
Minister verbi divini, (M.V.D.)	dienaar des goddelijken woords
Ministerium	dienst
Minor(ennis)	minderjarig(e)
Minutese	op het punt staan
Minuut	oorspronkelijk akte, waarvan de grosse het afschrift is
Misen	kosten
Missive	schrijven
Mitigeren	afzakken, lenigen, matigen, verzachten, verlichten
Mitsgaders	bovendien, ook, benevens
Mobiele goederen	roerende goederen
Mobilia	losse have of roerende goederen
Modo	nu
Modus proponendi	wijze van voorstellen
Moei	tante
Mombaar	bloedverwant voogd
Mombaren of mombars	voogden
Momboir protocol	protocol waarin de voogden opgetekend zijn
Momboiresse	
Monine (noe)	uit naam van
Monsterrol	register waarin opgetekend is het resultaat van het onderzoek, door de gecommiteerden van de erfstadhouder,

	of diegenen die hierop aanspraak maken, ook gerechtigd zijn als lid (Landdagcomparant) deel uit te maken van de Statenvergadering (Landdag)
Monteren	bedragen
Mora	oponthoud
Morbus	ziekte
Mortificeren	doden, ongeldig verklaren, kastijden, krenken, beschamen
Mortus, (vr.) tua, (mv.) tui, tuae	overleden(e)
Mortuus	gestorven
Moventia	beweegbare zaken of meubels, 2. Beweegredenen, begrip
Moveren	bewegen, in het geding brengen
Mul(c)ta	boete
Muniëren	sterken, bewaren, beschermen
Munimenten	bewijsstukken
Murus Athenius	onwrikbare muur
Mutueel	over en weer, wederkerig, wederzijds
N	
N.	nat. , natus - geboren
N ^o	numero
N.B.	notabene – let wel, geef wel acht op
N.N.	nomen nescio – ik weet de naam niet
Naarkoop - nakoop	het recht om een aan een ander verkochte zaak tegen de bedongen verkoopprijs van de verkoper over te nemen
Nabergilde	organisatie van inwoners van een bepaald gilde (kluft, buurt) voor onderlinge hulp bij ziekte, overlijden e.d.
Namptiseren	betalen tot zekerheid , opleggen, een borg betalen
Namptissement	consignatie (zie aldaar)
Narigtinge	verkondiging
Natus, (vr.) ta, (mv.) ti, tae	geboren(e)
Necessitate	nodig hebben
Necessiteren	aanzetten, dwingen, eisen, kosten, pressen, verplichten
Ned. Ger.	Neder Gerichte
Negligeren	verontachtzamen, verwaarlozen, verzuimen, nalaten
Negotiatie	handelsverdrag, afsluiting van een lening
Negotiëren	handelen, handeldrijven, verhandelen, onderhandelen
Negotium	bezigheid
Nepos, (mv.) potes	kleinzoon
Neptis, (mv.) tes	kleindochter
Nescit	zie: credit
Nescius	onkundig
Nihil actis	geen akten
Nobil curiae officio suppl(endis)	door het edele ambt van het Hof aan te vullen (gebruikt na: ex dictis dicendis)
Noie	nomine in naam van
Noie ux.	nomine uxoris, namens zijn vrouw
Nolens volens	tegen wil en dank
Nomen nescio	de naam weet ik niet, onbekende. N.B. Men gebruikt ook een enkele N. voor een onbekende voor of achternaam
Nomen, (abl.) mine, (mv.) mina	naam
Nomina sacro oleo unctorum	nemen van degenen die het Heilige Oliesel hebben ontvangen

Nomina baptizatorum	naamlijst der gedoopten
Nomina defunctorum	naamlijst der overledenen/gestorvenen
Nomina testium	namen der getuigen
Nominatie	benoeming
Nominatium	met name
Nomine	uit naam van, vanwege
Nomine civitas	namens de stad
Nomine fratrum	uit naam van de broeders
Nomine liberorum	vanwege zijn/haar (minderjarige) kinderen
Nomine mariti	vanwege zijn echtgenoot
Nomine omnium	in naam van iedereen
Nomine proprio	uit eigen naam
Nomine quo	in naam van iemand anders.
Nomine totius classis	uit naam van de hele classis
Nomine uxoris	vanwege zijn echtgenote
Non ausugiendo	niet vooruitgaan
Non credit	zie: Credit
Non obstantibus ferilis et vacantiis	zonder rekening te houden met feest en vakantiedagen
Noncomparitie	niet verschijnen
Nonus	de negende
Nostra classis	onze classis
Notarius publicus	openbaar notaris
Nothus (bn w)	bastaard, onecht
Notoir	alom bekend, berucht, evident, niet geheim
Noveren	schuldvernieuwing aangaan, vernieuwen
Novice	novitie – gevorderde
Novitius	nieuweling
Novus	nieuw
Nullitas	nietigheid
Numerus	getal, aantal NB. De afkorting "no" is echter van het Italiaanse woord "numero"
Nuptiae	huwelijk
O	
O.	ob. , obiit – hij / zij stierf
O.q.	onder quartieren
Obaeren	gehoorzamen
Obedientie	gehoorzaamheid in kloosters, kloostertucht
Obediëren	gehoorzamen
Oberen	bedienen
Obiit, (mv.) obierunt	is (zij) overleden (in doop en lidmatenboeken)
Obligieren	verbinden, verplichten. Oboedentia = gehoorzaamheid
Obrueren	vernietigen, iemand van zijn stuk brengen
Observantie	onderhouden van orderegels
Obsteren	in de weg staan
Obtemporeren	gehoorzamen, nakomen
Obtineren	vonnis krijgen, verwerven, bekomen
Occ.	occasie – gelegenheid, voorval
Occupatio	bezigheid
Occuperen voor	optreden als advocaat of procureur voor een gedaagde partij in een proces
Oculataire inspectie	onderzoek met de ogen, bezichtiging ter plaatse
Odieus	bezwarend, ergerlijk, hatelijk, schandelijk, vijandig
Odiosus	verveling

Offereren	aanbieden
Officiales	kerkelijk rechter
Officiant	beambte, priester, die de mis opdraagt
Officie	ambt(splacht)
Officien	hulp, bijstand
Officier	ambtenaar, in dagvaardingen: deurwaarder
Oirbaar	gepast, fatsoenlijk
Olderman	bestuurder van een gilde
Omkren(g)ing	omdraaien (van wagens)
Ommegang	volgorde waarin de daartoe gerechtigde heerden in een clauw aan de beurt waren om een rechters of zijlrechtersplaats te vervullen ("naar der sonnen ommeganck"). - de beurt zelf
Ommetred	omwegang
Omnem	allemaal
Omnem eventum	elk evenement
Omni meliori	modo ad via op elke (mogelijke) betere wijze
Omni meliori modo ad via	op elke (mogelijk) betere wijze
Ondersaat	onderdaan
Onera tutelae	lasten van bescherming
Onerous	drukkend, lastig, bezwarend, moeilijk, ingewikkeld
Onoirbaar	ontoelaatbaar, onbehoorlijk
Onreplijke goederen	onroerende goederen
Ontilbare goederen	onroerende goederen
Onveralieneerd	onvervreemdbaar
Oorkonde der waarheid	als bewijs der waarheid, als getuigenis der waarheid
Opening van enquesten	bekendmaking aan de advocaten van wat de getuigen tijdens hun ondervraging hebben verklaard
Opiniatreté	uit het frans: koppigheid, weerspanningheid, stijfkoppigheid
Opituleren	helpen
Oportune	gelegen
Opparitie	tegen
Oppidanus	burger
Oppidum	stad, vesting
Opponeren	bestrijden, bezwaar maken, ertegen verzetten, tegenspreken
Opposeren	tegenstellen, tegenzetten, weerstaan
Oppositie	verweer
Opulent	rijk
Ord.	ordinaris
Ordel	uitspraak, vonnis
Ordinair	ordinaris, gewoon
Ordinantie	verordening, last
Ordinarie	gewoonlijk
Ordinaris	gewoon
Ordinatie	regeling, vastgesteld plan, verordening, voorschrift, wijding
Ordine (judicii)	volgens de rechtsgang
Ordines deputati	gedeputeerde Staten
Ordo	rij, schare
Ordonnantie	bepaling, schikking, beveldschrift, plakkaat, regeling
Ordonneren	gelasten, aanstellen.
Oriundus, (vr.) da	afkomstig.
Ortus	afkomstig.
Ostentatie	bluf, grootspraak, vertoon, pralerij
Ostineren	voor goed houden, achten, waarderen
Overrecht	het recht volgens welk de overrichter recht spreekt.

Overrichter of landrechter	spreekt recht in jurisdictiegeschillen, in zaken waarbij de redger partij is, in alle zaken gedurende zeven weken in het voorjaar, wanneer een rechtstoel vacant is, en staat de redger bij in lijfstraffelijke zaken.
Overtocht, overvaart	zie: Servituut.
Oxhooft	stuk voor stuk; door elkaar gemiddeld
P	
P.S.	post scriptum - onderschrift
Pag. seq.	pagina sequenti – volgende pagina
Pagina	bladzijde
Pagus	dorp
Pandhalinge	onderpand
Papa	paus
Parate executie	een vonnis terstond ten uitvoer leggen, uitvoering zonder uitstel
Parentes	ouders
Parochus	pastoor
Partium	onderdelen
Passeren	voorbijgaan, onbeantwoord laten van artikelen
Pastor en kerkvoogden	college van de plaatselijke predikant met enige kerkvoogden aan wie door B. en R. van Groningen de taak gedelegeerd is m namens hen verzegelingen op te maken (Oldambt en Westerwolde)
Patent	bewijs dat iemand bevoegd is tot het uitoefenen van handel, beroep of handwerk
Pater	vader; regulier geestelijke
Pater miles ignotus	de vader (is) een onbekende soldaat
Patet	staat open; zie: Sub
Patrimonium	vaderlijk erfdeel
Patrina	meter, doophefster
Patrini	doopheffers, doopgetuigen
Patrinus (ini)	peter peter en meter, peten, doopheffer
Patris	van de vader
Patrocineren	voorstaan, verdedigen, verdedigen
Patruus	oom van vaderszijde
Pauper	arme, pro Deo procederende
Paupers	armen
Payment	betaling, gangbare munt
Peccare	zondigen
Pecceren	zondigen, misdoen
Peculium	werkkapitaal
Penderare	wegen, overwegen
Pene	straf, boete, breuke
Peniteren	berouw hebben, recht, afzien koopovereenkomst
Penning (50e, 100e)	belasting van 2 % (50e penning), 1 % (100e penning).
Per	door(middelvan)
Per advocatum	(vertegenwoordigd) door zijn advocaat
Per cento	
Per Matrimonium subsequens legitimatus, (vr.) timata	door later volgend huwelijk gewettigd
Peregrinus, (vr.) na	vreemdeling
Peremptoir	een strijd opheffend, beslissend, afdoend

Peremptoir stellen	aan een uiterste termijn binden voor het doen van de volgende stap in het proces
Peremptorische	beslissende
Perfecteren	voltrekken, executeren, nakomen, naleven, oefenen
Perflueren	doorlezen
Pericul(o)	gevaar, bedenkelijk, boosaardig, alarmerend
Periculum	nood, onraad, gevaar
Periculum in mora	gevaar in uitstel
Perimeren	vergaan, te niet doen, vernietigen
Perpetreren	bedrijven, begaan, verrichten
Perpetuus	voordurend
Perquisitiën	naspeuringen
Perseverare	in iets volharden
Perseveren	blijven aandringen
Persistere	bij iets blijven
Persisteren	volharden, op iets blijven staan, bevestiging vorige verklaring
Persisteren bij de ordonnantie	verklaren dat men eraan vasthoudt, dat de advocaat van de tegenpartij de volgende stap in het proces doet
Personam standi iudicio	bevoegdheid voor zichzelf in rechte te kunnen treden
Persuaderen	overtreden, overhalen, overtuigen
Pertinaciter	hardnekkig
Pertinentelijk	stipt, beslist, afdoende
Perturberen	in beroering brengen, in de war brengen
Petitierol	staat houdende opgave van eigendomsrecht (t.o. proressoir)
Petitionant	petitioneerde: degene die een verzoek indient
Petri ad cathedram	pieterstoel, dag die gevierd word op 22 febr.
Petrina	meter, doophefster
Petrini	doopheffers, doopgetuigen
Ph. Stud.	philosophiae studiosus – filosofie student
Pio intuitu	vrome bedoeling, met een vrome blik
Pius	vroom
Pius usus	voor vrome doeleinden
Pl.	plack –munt duit ter waarde van /8 Brabantse stuiver in de tijd van de Republiek; voordien /8 Groninger stuiver
Placcaat	bevel, plakceel, plakschrift
Placet	het behaagt, goedkeuring door de burgerlijke overheid van de begeving van geestelijke ambten en goederen
Plaidoyer	voorspraak
Plakkaat	bevellschrift; ordonnantie vanwege de overheid ter algemene kennis gebracht
Planeren	effenen, gelijkmaken, gladmaken, zweven
Plankettinge	schutting, houten omheining
Playdoy (pleidooi)	mondeling gevoerde procedure
Plenus	vol
Pobre	poubre arm, luttel, schraal, mager, pover, berooid
Podigus	verkwister
Poena	boete
Poenaal	de straf betreffend
Poene	straf
Pondereren	overwegen
Porselen	stukken grond
Porte épées	is versiering in vorm van band om gevest voor sabel
Posant	degene die de (b.v. probatoire) artikelen stelt

Positiën	(artikelgewijze) stellingen van een partij; getuigenis (schriftelijk)
Posses	bezit
Possessie	bezit, eigendom, have, landbezit, vast goed
Possessionem	in het bezit van iets komen
Possessor	bezitter, eigenaar, houder
Possessoriales	bezittingen
Possideren	bezitten
Possiderende	aan de macht zijn
Post	na
Post tanti temporis	na deze tijd
Postuleren	zonder bewijs aannemen, veronderstellen
Poursuite	achtervolging
Poursuiveren	aanhouden, najagen, vervolgen, volhouden
Pousseren	adverteren, bevorderen, doorzetten, voortdrijven
Practicabel	begaanbaar, doenlijk, Mogelijk, uitvoerbaar
Prae	voor
Praecedentie	voorrang hebben, voorgaan
Praectexeren	tentoonstellen
Praeferentie	recht op voorrang, voorkeur, voorrecht, voorrang
Praefigeren	van te voren vaststellen
Praenunciëren	pronunciëren, uitspreken van een vonnis
Praesiderende	zitten
Praesigeren	voorstaan, duren
Praesumta haeres	je bent aanmatigend
Praetextie	voorwendsel
Praevaleren	kiezen, voor laten gaan, overtreffen, te boven gaan
Praevie	binnenkomst
Preajuditie	nadeel, vooroordeel
Prealable	voorafgaand
Prealablement	vooraf
Precautie	voorzichtigheid, voorzorg, behoedzaam
Preceptor	leraar, leermeester
Precipiteren	overijlen, neerstorten, verhaasten
Precise	nauwkeurig
Preciseren	omlijnen, afbakenen, afpalen, aftekenen
Preferabel	idealer, verkieslijk, voorkeur verdienend
Preferentie	recht van voorrang, voorkeur, voorrecht
Prefigeren	voorbestemen, fixeren, van tevoren vaststellen
Prejudiceren	beschadigen, veroordelen, op oordeel vooruitlopen,
Prejuditie	nadeel, vooroordeel, voorbeslissing, inbreuk op recht
Premitteren	voorzenden, voorheen zenden, vooraf zenden
Prerogatief	voordeel, staats voorrecht aan één bestuurder
Presbyter	priester
Presseren	haast hebben, drukken, iem. aandringen, knellen
Prestantie	overtreffen
Presumeren	vermoeden, aannemen, onderstellen, ervan uitgaan
Presupponeren	als waar aannemen, onderstellen, veronderstellen
Presuppost	aangenomen rechten
Pretenderen	beweren, stellen, verklaren, voorgeven, doen alsof
Pretentie	eis, afvordering (verlangen), voorwending, rechtswaan
Pretext	voorwendsel
Preveniëren	voorkomen, beletten, iemand iets verwittigen
Pridie	gisteren
Priseers mannen	taxateurs

Priseren	waarderen, schatten
Pro fisco	voor rekening der (lagere) overheid (en daarom vrij van zegel)
Pro introitu	voor het begin
Pro membro.	als lid
Pro memoria	om aan te denken.
Pro parte	het geheel voor het deel, gedeelte
Pro patria	voor het (vader)land (d.i. tot 1798: de provincie) (en daarom vrij van zegel)
Pro paupere	voor een arme (en daarom vrij van zegel)
Pro quota	volgens aandeel
Pro rata	naar aandeel
Pro re nata	stand van zaken
Pro se et in qualitate	voor zichzelf en in hoedanigheid (als vertegenwoordiger van een ander NB). Men kan ook enkel in kwaliteit procederen, dus zonder zelf bij de zaak betrokken te zijn
Pro se ipso	voor zichzelf
Pro tempore	tijdelijk (bij een functie)
Pro ut jacet	door leugens
Probandus, (vr.) da	hij/zij die bewijs moet bijbrengen (van adellijke kwartieren) en voor de tegenpartij en tenslotte de contrareprobacie voor dezelfde partij als de probatie
Probatoir	tot bewijs dienende
Procederen	voortgaan, dingen, pleiten, bevorderen
Proces	schriftelijk gevoerde procedure, ook: de gezamenlijke processtukken
Procreëeren	te verwekken, zich voortplanten
Procuratie	lastgeving(sbrief) aan een advocaat of andere vertegenwoordiger voor het gerecht , mandaat, licentie, vergunning, volmacht
Procuratio	verzorging, volmacht
Procureren	bezorgen, leveren, verstrekken
Procureuracceptant stellen	verklaren dat men als procureur van een procespartij zal optreden
Procureurfiscaal	procureur in dienst van een nedergerecht
Prodigus	wegens verkwisting onder curatele gesteld, verkwister
Produceren	(getuigen) aanvoeren
Productie	het aanvoeren van getuigen
Profestum, (abl.) to	dag voor het vermelde feest
Profijt	(geldelijk) voordeel, aan een ambt verbonden
Profijtelijk	gunstig
Profluere	ontspringen, ontspruiten, uit iets volgen
Progenies	nageslacht
Prohiberen	verbieden, beletten
Projecat	ontwerp
Projudicie	voorbeslissing, vooroordeel, inbreuk op recht
Proles	gunstig, kinderen
Promunciëren	vonnis geven
Pronunciatie	uitspraak (ge)tuigenis
Pronunciëren	uitspreken
Propensie	geneigdheid, neiging
Propinen	rechtsgeschiedenis, huishuur met beklemming
Proponeren	voorstellen
Propositio	voorstel, hier: proefpreek
Propria auclolitate	eigen gezag

Propria manu	met eigen hand
Proprio motu	eigen motief
Proprius	eigen
Propter	wegens
Prosperiteit	voorspoed, bloei, welstand, welvaart
Protestatie	getuigenis, standpunt dat men in recht inneemt
Protesteren	getuigen, een standpunt in rechte innemen
Protocol	een deel waarin minuten van akten zijn ingeschreven
Prove	bewijs
Provenue	inkomst
Provie cauti	het komt kijken
Provisie, bij	voorlopig
Provisioneel	voorlopig
Proxima vice	de eerstvolgende keer
Proximam classem	op de volgende classisvergadering
Proximi	buren
Proximus	naast
Publicia fama	bekendheid bekend maken
Puella, (mv.) lae	meisje
Puer, (mv.) pueri	kind, jongen
Pueriliter	als een kind
Puisseren	bekrachten
Puister treder	windtrapper kerkorgel
Pulpitrum	schrijfmeubel met lessenaarvormig bovenstuk, kast met klep.
Punten van officie	vraagpunten, door het gerecht aan de partijen te stellen
Pupillaire goederen	goederen van de pupillen (wezen)
Purgare	zuiveren
Purge	zuivering (van verstek)
Purgeren	zich zuiveren (van verstek)
Puris	zuiver
Q	
Q.q.	qualitate qua - in hoedanigheid van
Qlt	qualitate - in hoedanigheid van, ambtshalve
Quaart	kwart
Quadrepliek	zie: Repliek
Quaevis competentia	elke bekwame
Qualitate qua	soort
Qualiteit	hoedanigheid
Quellement	wat
Questieuse	desbetreffende
Quibus supra	zoals boven vermeld.
Quideni	vijftien
Quindenam	15 dagen
Quintupliek	zie: Repliek
Quiteren	een kwitantie afgeven, uit dienst treden
Quoad	voor zover, wat betreft
Quoad ad primum	wat betreft de eerste
Quoad ad thorum et mensam	gescheiden van tafel en bed
Quoad clausulam	wat betreft de clausule
Quoad formam	in vorm
Quoad primum membrum	het eerste lid
Quoad Vinculum	respect voor de band (huwelijk)

Quod attestor	hetgeen ik getuig (voor de handtekening van iemand die een verklaring of getuigenis aflegt)
Quod felix faustumque sit	wat gelukkig en gezegend moge zijn
Quondam	eertijds, wijlen
Quoscunque	waar
Quotisatie	berekening van ieders aandeel
Quovis modo	hoe dan ook, in elk geval
R	
(zich) Refureren	verwijzen, zich beroepen
Rabies theologorum	theologenwoede, disputeerzucht
Ralenteren	verminderen, belemmeren, verzwakken
Raswercker	wever van een soort laken, ras genoemd
Rat. off.	ratione officii, uit hoofde van zijn ambt, ambtshalve
Ratihaberen	goedkeuren, bevestigen
Ratione officii	uit hoofde van zijn ambt
Readsummeren	voortzetten van het proces door de rechtsopvolgers van een procespartij.
Reatu	moedwillig bestaan, vergrijp, beschuldigd, aangeklaagd
Reauditie	wederhorig, overhoring
Recepis	ontvangstbewijs
Recepta	ontvangen (bij datum, door de geadresseerde op een brief aangetekend)
Recht d'aubaine	persoonsgebonden recht
Recht van Issue	fiscaal recht, belasting op erfenissen
Rechtstoel	ambtsgebied van een rechter, meestal één of meerdere kerspelen omvattend
Recipisse	ontvangstbewijs, kwitantie
Reciprocatie	weerkering
Reciproce	wederkerig
Reciproceren	antwoorden op, vergelden
Reciproke	wederzijds
Recognitie	belasting, erkenning, heffing
Recognosceren	erkennen
Recompens	beloning, loon, vergoeding, premie, honorering, prijs
Reconsiliatio	verzoening
Reconvalescentie	het herstel na een ziekte
Reconvenieerde	gedaagde in reconventie
Reconveniënt	eiser in reconventie
Reconventie	zie: Conventie
Recouvreren	herkrijgen, terugkrijgen
Recueil	verhaal, verzameling van stukken
Reculeren	achteruitgaan, wijken, teruggaan
Rede	aanspraak, argument, begrip, betoog, denken, bewustzijn
Redemptie	afkoop, verlossing, aflossing
Reden ter contrarie	in strijd daarmee, in tegendeel
Rederijcedul	akte die de voorwaarden van een rederij bevat
Redes	reeds, al
Redevabel	schuldig, verschuldigd
Redger	notaris/ plattelandsrechter in Groningen
Redigeren	op schrift stellen
Redimere	terugkopen
Redimeren	verlossen, vrijkopen
Redres	herstel, herstelling, vergoeding, herziening
Redresseren	goedmaken, herstellen, rectificeren, weer goed maken

Reduit	bolwerk, kleine schans, toevluchtsoord binnen vesting
Referent	aankondiger, berichtgever, commentator, deskundige
Refractair	weerspannig, ongevoelig, gebroken
Refunderen	terugbetalen, herstellen, vergoeden, vergelden, opbrengen
Refusie	weigering
Refutatie	weigering
Regard van	in aanmerking genomen
Regres	verhaal, recht op schadevergoeding, schadeloosstelling
Reguarde van	met het oog op
Reipublicae causa	in het belang van het algemeen
Reïtereren	herhalen, vernieuwen
Rejecteren	verwerpen
Relaas	verslag (van een deurwaarder of bode)
Relateren	verslag uitbrengen, in 't bijzonder door de deurwaarder of bode
Relatief	betrekking hebbende
Relaxeren	ontslaan, loslaten
Relicta	weduwe
Reliqua	resten, saldo
Rem judicatam	de zaak is beslist
Remediën	geneesmiddelen, middelen tot verbetering
Remediëren	verhelpen, beter maken, genezen, helen, herstellen
Remissie	korting van straf, vergiffenis, vergeving
Remitteren	aflaten, betalen, kwijtschelden, afnemen, minderen
Remonstr.t (e of en)	remonstrant (e of s of en) zij die tegenspreken of vragen
Remonstrant	verzoeker
Remonstrantie	laatste stuk dat partijen in een op bewijs gewezen proces mogen indienen en waarin zij met inachtneming van de bewijzen hun standpunten definitief uiteenzetten
Remove	verwijderen.
Removeren	weren, afwenden, verwijderen
Renatus	herboren, synoniem voor: gedoopt
Rencontreren	ontmoeten, bejegenen, aantreffen
Rendant	rekeninghouder, rentmeester, rekenplichtig beheerder
Rendante	vrouwelijke rentmeester
Renonciatie	ontzegging, opzegging
Rent(e)mr.	rent(e)meester
Rentebrief	akte van lening van een som gelds tegen een bepaalde rente, meestal met een heerd of los land als onderpand
Renunciatie	het afstand doen (b.v. van het leveren van een bewijs)
Renunciëren	veroordelen
Renuntiëren	afstand doen
Renvooi	kanttekening, terugzending, verwijzing
Renvoyeren	verzenden, in handen stellen, verwijzen
Repartitie	verdeling onder de rechthebbende, aandeel
Repatriëren	remigreren, terugbrengen, naar vaderland terug gaan
Repertoire of repertorium	een lijst of staat van in een bepaalde periode gepasseerde akten, opgemaakt in de volgorde der minuutakten, geeft een uitgebreide specificatie van de inhoud van die akten (notarieel).- Een index met analyses van de teksten waarnaar wordt verwezen
Repertorium	juridische lijst van acten, zaakregister, aanwijzingsboek
Repliek	antwoord van de eiser op het antwoord van de gedaagde NB. De repliek wordt weer gevolgd door de dupliek van de gedaagde, deze weer door de tripliek van de eiser, die weer

	door de quadrupliek van de gedaagde en met toestemming van het gerecht kunnen dan nog volgen quintupliek en sextupliek.
Replijke goederen	roerende goederen
Reprehenderen	berispen, afstraffen
Representeren	iemand of iets vertegenwoordigen
Reprobatio	tegenbewijs (zie: Probatie)
Reprobatoir	dienende tot tegenbewijs
Reproduceren	voor gerecht terugbrengen (van ter inzaag gegeven stukken)
Repudiatio	verstoting, verwerping, echtscheiding
Repudiëren	afwijzen, verwerpen, verstoten, verlaten
Request(e)	verzoekschrift NB. Hierop kan worden geantwoord met een rescriptie, die weer beantwoord kan worden met een contrarescriptie door de indiener van het rekest
Requestreren	per verzoekschrift
Requirant	degene die een verzoek indient, eiser
Requireerde	(ge)requireerde - hij tegen wie een rekest zich richt
Requirereren	verzoeken, eisen
Requisita	verzoeken
Requisitie	inleiding tot een eis, aanhouden, vereiste
Requistite	vereiste
Res ludicata et decisa	de zaak beoordeeld en beslist, een voldongen zaak
Rescinderen	breken, te niet doen, nietig verklaren
Rescissie	vernietiging, ontbinding, ongeldigverklaring
Rescriberen	schrijven door een gerequireerde van een verweerschrift tegen een rekest
Rescriptie	verweerschrift tegen een request (zie aldaar)
Residet	woont
Resignatie	neerleggen van ambt
Resigneren	
Resisteren	weerstand bieden
Resolutie	(stuk bevattende een) besluit van een bestuursorgaan
Resolveren	besluiten voornemen
Resolveren	besluiten
Respondent	degene die antwoordt
Respondetur	er wordt geantwoord, ook: R
Ressort	ambts/rechtsgebied, bestuur, bewind, district, drijfveer
Restat	er blijft
Restitutio	herstelling, terugbetaling
Restitutio in integrum	aansprakelijkheidsrecht, uitspraak rechter: schade vergoeden
Resumere	weer opnemen
Resumptie	herhaling, hervatting, samenvatting
Retarderen	vertragen, ophouden, belemmeren
Retireren	achteruitgaan, terugtreden, terugtrekken, achteruitwijken
Retrencheren	afsnijden, besnoeien
Retroacta	archiefstukken van vroegere datum
Retroactum	een bijlage die oorspronkelijk in een ander verband is opgemaakt of ontvangen, hetzij binnen hetzelfde archief, hetzij daarbuiten
Reusseren	voortkomen, voortgaan
Reverendus dominus	eerwaarde heer
Reverendus pater	eerwaarde pater
Reversaal	verzekering, schriftelijke tegen belofte
Reverteren	terugvallen, omkeren

Revident	eiser bij revisie
Revideren	doorzien – herzien – nazien
Revis	herziening van een door het Hof geveld vonnis
Revisieur	beoordeelaar, accountant
Revisie	zie: Revis
Revoceren	herroepen, intrekken, terugnemen, terugtrekken
Rielijven	keurslijven
Rigeur van rechte	met strikte toepassing van de wet
Rigore juris	met strikte toepassing van de wet
Rigter	rechter
Rijs	jonge dunne tak
Rijte	kanaal langs de polderzijde van een dijk
Rode roeden	kerspelsoldaten, taak: bedelaars en landlopers weren
Roderoede	een soort veldwachter; ook: biesjager
Roede	aantal voeten, var. 7 tot 21. In Groningen 4.116 meter
Roeprolle	register met opgave van per terechtzitting behandelde zaken
Rondement	ronduit, rondweg
Roof	zie: Setma
Roofcedul	akte van inbeslagneming
Roroeden	veldwachters
Rotmeester	commandant bij overheid gedelegeerde taken in bv een wijk
Rotulus	een verslag van de tijdens de zittingen van een gerecht gestelde processuele handelingen.
Roven	beslag leggen op iemands goed
Ruiden	water van ruigte zuiveren
Ruineus	hoogst nadelig
S	
S.l.	stilo loci – nieuwe stijl /tijd
S.v.	stilo vetus – oude stijl /tijd
Sacra scriptura	heilige schrift, de bijbel
Sacrae scripturae	heilige schrift, bijbel
Sacramentis munitus, (vrl.) ta, (mv.) ti, tae	van de laatste sacramenten voorzien
Saiseren	vatten, vasthouden, in het bezit stellen
Salutair	heilzaam, gunstig
Salutaire	heilzaam, zegenrijk, bijzonder aangenaam
Salva in aliis, in omnibus curiae reventia	behoudens de (in andere resp. alle zaken) aan het Hof verschuldigde eerbied
Salva nullitate sententiae	wegens de nietigheid van het vonnis
Salve	wees gegroet
Salvis except(ionibus) et defens(ionibus)	behoudens de excepties en argumenten ter verdediging (zie: exceptie)
Salvis quibus cumque	wie dan ook redden
Salvo cujuscunque	met uitzondering van enige
Salvo deliberandi	bewaren voor overleg
Salvo horore	met alle respect
Salvo ipsius	aantasting van de
Salvo jure	onder voorbehoud van recht, van rechtswege, privilege, behoudens zijn recht
Salvo jure partium hinc	zonder afbreuk te doen aan de rechterkant
Salvo meliori	advies
Salvum conductum	vrijgeleide
Sanctus	heilig
Sartor	kleermaker

Schatbeurder	ontvanger van het kerspel, belastinggaarder
Schatregister	belastingregister
Scheepsverklaring	verklaring bij authentieke akte opgemaakt omtrent de voorvallen van een zeereis of binnenlandse reis
Scheidbrief	akte van scheiding en deling
Scheidpalen	schutting, houten omheining
Schepper	bestuurder van een schepperij, door de zijlrechten uit hun midden gekozen
Schepperij	onderdeel van een zijlvest. De schepperij was weer onderverdeeld in zijlrechten
Scherp	(contrascherp) onderdeel van de verdeligingslinie
Schock hout	planken of palen
Scholarch	schoolbestuur, schoolbestuurder, schoolopziener
Scholaster	schoolhoofd
Schot	belasting
Schouwcedul	register waarin werden aangetekend de te schouwen objecten met vermelding van de eigenaren
Schriba	schrijver, secretaris van een reformatoisch kerkelijk college
Schuldmold	mold = mud, belasting in natura (haver, gerst, of rogge)
Schuldprotocol	register van ingeschreven akten van lening met aantekening van aflossing. Hierin werden geboekt de rechten van antichresis (zie aldaar), pand, gereserveerde eigendom, die derden op vaste en soms ook losse goederen hadden
Schulte	rechter
Schuttengericht	gericht bestaande uit vier, uit en door de schutters gekozen schuttenrichters. Het sprak recht in geschillen tussen bureu over grensscheiding, waterloop enz.
Scriba	schrijver
Scribere	schrijven
Secluderen	afzonderen, afsluiten, uitsluiten
Secreetprotocol	geheim protocol
Secret.	secretaris, secretarij
Secunda instantia	tweede aanleg
Secunderen	bijstand verlenen
Secundum acta et probata	op grond van feiten en bewijzen
Secureren	veilig stellen
Seditio	tweespalt, oproer
Segelinga	voor een moment
Seigneuriaal	vorstelijk, heerlijke, statig
Semel et simul	tegelijkertijd
Senex, (vergroten de trap) senior	oud(e man)
Sententie	kernspreuk, oordeel, rechtspraak, spreuk, uitspraak, verdict
Separatie	scheiding van goederen tussen een echtpaar, waardoor de voogdij van de man over zijn vrouw ophoudt en deze het beheer over haar goederen herkrijgt
Separatim	afzonderlijk
Separatio quoad torum et mensam	scheiding van tafel en bed
Sepultus	begraven
Sequel	vervolg
Sequester	degene die gesequesteerde goederen beheert
Sequestratie	gerechtelijk besluit, beslaglegging, in bewaring stellen
Sequestreren	in bewaring geven, apart houden,
Sequestro	beslaglegging

Servituit	dienstbaarheid
Servituut	(erf)dienstbaarheid, recht dat op een onroerend goed rust ten behoeve van een derde, b.v. over pad, een put in een stuk land, die door anderen gebruikt mag worden
Servus	knecht
Setma, (mv.) ta	gerechtelijke inbeslagneming, roof, pand
Setmaboek of protocol van setmanta	deel waarin de gerechtelijke inbeslagnemingen zijn ingeschreven
Setting	gerechtelijk in beslag nemen. - schatting, taxatie, bepalen door de overheid van de prijs van levensmiddelen
Settingscedul	pandbrief, roofcedul. Een settingscedul werd afgegeven ter bevestiging van de beslag genomen goederen
Sextupliek	zie: Repliek
Si fieri protest	als het kan, zo mogelijk
Si sine liberis	als zonder kinderen
Sibbe	verwant, familielid
Sibbevoogd	één der voogden die aangesteld werden en wel uit de familie van de nog in leven zijnde broer
Sibtal	graad van bloedverwantschap
Sic	zo, aldus
Sigillum	zegel (de afkorting vaak op randschriften)
Signete	kleinzegel of zegelring
Silentium	rust, zwijgen
Simpliciter	kortweg, eenvoudig
Simul et simel	in 1 keer en alles te gelijk
Simuleren	voorwenden, nabootsen
Sine prole	zonder nakroost (overleden)
Sine sacramentis	zonder(laatste)sacramenten
Singularis	op zichzelf staande
Sisseren	overgangstermijn, wachttijd in acht nemen
Sistendo	door die overblijft
Sisteren	zich laten vinden, verschijnen, darstellen, tegenhouden
Slijting (van redgerrechten)	waarneming van het ambt van redger of grietman of van zijlrechter of dijkrechter
Sluikerijen	smokkelarij
Snaarse	schoondochter, schoonmoeder, schoonzuster
Snaphaan	vuursteengeweer
Socius	gezel
Solemneel	plechtig, feestelijk, plechtigheid, feestelijkheid
Solemnisatie	plechtig bevestigen of voltrekken
Solemniseren	plechtig vieren, celebreren
Solidum (elk in)	ieder voor zich, echt persoonlijk
Solidus, (mv.) di	schelling, stuiver (meestal 20ste deel van een libra, zie aldaar)
Sollicitare	in heftige beweging brengen, prikkelen, ophitsen
Solliciteur	soll. , procureur, ambtelijk rechtspersoon
Solvit	heeft betaald (b.v. in de kantlijn van proclamaties voor de betaling van het consentgeld)
Sommeren	eisen, gelasten
Sopiatie	bedaring
Soror	zuster
Sortabel	geschikt, passend, gepast
Sortilegium	het werpen van het lot
Soulacement	opluchting
Soulageren	verlichten, troosten, lenigen

Sourtute	militair uniform
Souteneren	onderhouden
Specie	in 't bijzonder
Species	gedaante, soort
Spem successionis	hoop op opvolging
Spijringe	bezwaar, bedenking
Spoliatie	beroving, plundering, het te kwader trouw onttrekken van goederen
Spoliëren	beroven, plunderen, onthouden van rechtmatig deel
Sponsa	bruid
Sponsus	bruidegom
Sponte	vrijwillig
Sportulen	gerechtskosten
Springding	rechtszitting (gericht van Selwerd)
Spurius	onwettig, vals, onwaar
Spurius, (vr.) ria, (mv.) rii, riae	onecht (van kinderen), bastaard
S ^t	solvit – heeft betaald, voldaan
St(t).	stuiver
St. loci	script loci – van de geschreven plaats
St. novo	scripto novo – in /met /door een nieuw geschreven
Stadsmeier	gebruiker van grond, welke in eigendom van de Stad is
Status	stilstand in de procedure
Status afdoen. (de verleende)	de officiële stilstand in de procedure opheffen
Stedevader, stedemoeder	stiefvader / moeder
Stijl	geheel van regels die de rechtsgang bij een bepaald college beheersen
Stilo novo	volgens de nieuwe tijdrekening
Stilus veteris	oude stijl, de oude Juliaanse jaartelling
Stipendium	toelage, traktement
Stipulatio	beding, formele toezegging
Stipuleren	toezeggen
Stoklegging	verkoop
Stokleggingsbrief	akte van verkoop. Gerechtelijke overdracht van onroerende goederen welke oorspronkelijk geschiedt door dat de verkoper op de grond een stok legt welke door de koper wordt opgenomen
Strijkgeld	steekgeld, premie voor hoogste bieder, ploggeld
Studiosus	leerling, student
Stuiver brabant	in 15, 16 en 17 eeuw betaalmiddel in oost en noord NL
Sub	onder
Sub beneficio inventarii	onder het voorrecht van boedelbeschrijving
Sub clausula constituti ac jure retentionis et jus domini reservati in forma	onder verklaring, dat men voor een ander de zaak in kwestie of uit naam van die ander met recht van retentie (zie: Jus retentionis) en het recht van eigendom volgens de vorm voorbehouden
Sub constat	onder... NB. Deze e.a. woorden worden, afgezien van hun betekenis, gebruikt om naar bijlagen van processtukken te verwijzen, evenals en i.p.v. de letters van het alfabet
Sub juramento	onder eed
Sub liquet	idem
Sub ministereo meo	idem als predikant
Sub onere arresti	onder last van arrestaties
Sub patet	idem

Sub verum	idem
Sub vincit	idem
Sub. litt.	artikel, littera (letter)
Subaltern	officier, ondergeschikte, van lager rang
Subdivisie	splitsing, onderdeel, onderafdeling
Subiutreren	ze zouden indienen
Subleveren	verlichten
Submissie	inkorting, onderdanigheid, onderschikking, vermindering
Submissie	onderwerping aan de rechtsmacht
Submittere	onderwerpen
Submitteren	onderstellen, verblijven
Subnutteren	niet goed behandelen, ondervoeden
Subscript; subscr. ss.	heeft/heb onderschreven (na handtekening)
Subsidium	onderhoud.
Subsisteren	bestaan
Sub st	substituunt plaatsvervanger
Substitueren	in plaats zetten van iets of iemand, vervangen
Substitueren	in de plaats stellen van iemand die verhinderd is
Substitutus	in de plaats van iemand gesteld
Substituut	plaatsvervanger
Succederen	involgen, gelukken, in erfrecht opvolgen, erven
Succesneur	erfgenaam, nakomeling
Succumbent	verliezende partij in een geding
Sufficiens	voldoende
Suffragium	stem
Sui juris	handelingsbekwaam (door het bereiken van de meerderjarigheid)
Summatie	aanmaning om de betaling waartoe men veroordeeld is, te voldoen
Summum periculum	het hoogste risico
Sumptibus	op kosten van
Sumptus	de kosten
Suo tempore	ter zijner tijd
Supersederen	aflaten, nalaten
Suppediteren	aan de hand doen, behulpzaam zijn, verschaffen
Suppleant (e of en)	plaatsvervang(er of ster of ers)
Suppleren	toevoegen, een toevoeging verstrekken, aanvullen
Suppletioir	aanvullend
Suppliant(e of en)	smekeling(e of en) indiener van een verzoekschrift
Supplicatie	verzoekschrift
Surcheren	schorten, opschorten, uitstellen
Surmonteren	overwinnen
Surpasseren	bevatten, overtreffen, excelleren, opwegen, overstemmen
Surpreneren	verrassen, overrompelen, verbazen, ontstellen
Surrogeren	in de plaats stellen
Survivance	recht van opvolging in een ambt
Suscepit, (mv.) perunt	heeft (ten doop) geheven (voor de naam van een doopgetuige)
Susceptor	peter, doopheffer
Susceptores	doopheffers, doopgetuigen
Suscepatrix	meter, doophefster
Suspenderen	schorsen
Suspensie	achterdocht, argwaan, nadenken, verdenking, vermoeden
Suspensio	in suspensio – hangende, onuitgemaakt, in twijfel
Suspensus	zwevend, onbeslist

Suspicie	argwaan, verdenking
Sustendatie	onderhoud
Sustenteren	in zijn onderhoud voorzien
Sustenuue	het beweerde, de mening, bewering
Sustinere	staande houden
Sustineren	volhouden, bezig zijn met het voeren van een proces, stellen
Swarmen	samenscholen, krioelen
Swetten	grenzen
Syndicus	beheerder, bewindvoerder, raadgever
Synedria	kerkenraad
T	
Tacite	stilzwijgend
Tacite et expresse	stilzwijgend en uitdrukkelijk
Taler	oude munt
Tali quale	tali: deze, quale: treurige toestand,
Tantum	bedrag, genoeg, som
Tarderen	uitblijven, te laat leveren, dralen, vertragen, talmen
Tarditas	vertraging
Tauxatie	raming, vaststelling van kosten.
Te Deum	te Deum auramus – wij prijzen U, o God
Temerair	vermetel, stout, overmoedig
Tempeest	noodweer, onweer, orkaan, storm, tornado, twist
Tempus deliberandi	tijd om te overleggen
Ten fine	met het doel
Ten principale	in de hoofdzaak
Tenderen	bedoelen, neigen, spannen, strekken, richten naar
Ter instantie	op verzoek
Ter occasie	gelegenheid, moment
Ter ordonn.	ter ordonnatie
Tergiversatio	weigering, aarzeling
Tergiverseren	dralen, uitvluchten zoeken, weifelen
Termineren	afsluiten
Testimonium	getuigschrift
Testimonium vitae	getuigenis omtrent het leven, verklaring van in leven zijn.
Testis, (mv.) testes	getuige(n)
Testor	getuige
Th. Cand.	theologicae candidatus – theologie kandidaat
Th. Stud.	theologicae studiosus – theologie student
Thorus	bed, slaapvertrek, huwelijk.
Thresorier	schatontvanger
Tilbare goederen	roerende goederen
Tolerabilis	redelijk.
Tomus	(boek)deel
Tonifiëren	opwekken, stimuleren
Tonneboejer	zeetonnen verzetter
Tortureren	folteren, kwellen, pijniging
Toties quoties	zo vaak als
Totus	geheel
Tramponeren	beschadiging – ontredderd – gehavend
Transfigeren	overkomen, overzetten, een vergelijk treffen, verdragen.
Transfix	dmv. Een insnijding aan een brief of oorkonde
Transfix brief	juridisch document
Transigieren	overkomen, overzetten, verdragen
Translatio	verplaatsing, van het Latijn: transferre

Transport	rechtsoverdracht, levering, speciaal van onroerend goed
Trekcedul	akte van gerechtelijke verkoop
Tripliek	zie: repliek
Triumphant	winnaar van een proces
Troupe	gezelschap, een hoop, troep, menigte
Turbe	hinder
Turberen	beroeren, verontrusten, verwarren, storen
Tutrix	voogdes
U	
U.a.	ut ante – zoals voorheen
U.F.D.	Uwe furstelij(c)ke doorluchtigheid(s)
U.i.	ut infra - zoals hieronder
U.l.	uwe lieve
U.s.	ut supra – zoals hierboven
Ugeren	drijven, dwingen, met nadruk stellen
Uitboedelen	uitkering doen uit de boedel aan een kind (vooral aan een dochter, die gaat trouwen).
Uitmijnder	veilingmeester
Uitmodderen	baggeren
Ultimus	(de) laatste
Unctus, (vr.) -ta, (mv.) -ti, -tae	van het Heilige Oliesel voorzien
Uniëren	verenigen
Upseggingen	herroepingen
Upseggingen	herroepingen
Usance	aard, gebruik, manier, regel, praktijk, overlevering
Usu fructuaria	vruchtgebruiker
Usufructuarius haeres	erfgenaar /-name t.a.v. het vruchtgebruik
Usufructuarius haeres	erfgenaar /-name t.a.v. het vruchtgebruik
Usum fructum	vruchtgebruik
Usum pauperum	ten nutte van de armen
Usum pauperum	ten nutte van de armen
Usurpateur	bezitter, indringer, onderdrukker, verrader, bastaard
Usurpatie	inbezitneming, inlijving, overweldiging
Usurpeter	inlijven, veroveren, in bezit nemen
Usus	gebruik
Usus ad pios	tot vrome doeleinden
Ut ponitur	zoals gesteld wordt
Ut supra	als boven, als hierboven, zoals hierboven beschreven
Ut tante	als voren
Uterque	beide
Utriusque	van beide
Uutwinninge	executie, het verkrijgen van een vonnis tegen iemand
Uveneren	overeenkomen
Uxor.	echtgenoot/echtgenote
Uxoris	vrouw, echtgenote
V	
V(f)enne (land)	stuk grond dat niet in cultuur gebracht is
V.t	vidit heeft dit gezien
Vacat	vrijgekomen
Vacatie	ambtelijke verrichting, werkzaamheid, zitting, sessie
Vacatiegeld	loon of salaris voor advocaten, deskundigen, rechterlijke en andere ambtenaren voor de door hen bestede tijd

Vaceren	beledigen, ontledigen, onbezet zijn, vacante functie
Vacuam possessionem	leeg bezit
Vagabundus, (vr.) -da	rondtrekkend, landloper
Vagus, (vr.) vaga	rondtrekkend, landloper
Valideren	gelden, van waarde zijn
Vanteren	pochen, roemen
Vedder	neef, zoon van de broer van vader of moeder. Ook: oom van vaders- of moederszijde
Vedelicet	natuurlijk, het is duidelijk, te weten, namelijk
Vehementer	hevig
Vel	of
Venia aetatis	meerderjarigheid(sverklaring) beneden de vereiste leeftijd
Venia agendi	verlof om te procederen (tegen nauwe verwanten, tegen die dat anders niet mag)
Veniam Aetatis	meerderjarigheidsverklaring, gunst t.a.v. de leeftijd
Ventilare	in de lucht zwaaien, ook: (op)noemen, aan de orde stellen
Veraccorderen	tot overeenstemming brengen
Veragierde	verergerd
Veralieneren	bezwaren, belasten
Verbi divini minister	bedienaar des goddelijken woords, predikant
Verbis	met woorden
Verbotten	bekendmaken, beslagleggen
Verificatie	bewijs van de waarheid
Verificeren	de waarheid bewijzen
Verifiëren	controleren, nagaan, zekerstellen, pointeren
Verlaat	sluis
Vero	in waarheid, waarachtig, inderdaad, evenwel, maar
Verpangelen	verruilen, versjacheren, (een pangel is een betaalmiddel)
Verponding(e)	grondbelasting
Verschoten penningen	voorgeschoten, vooruitbetaalde penningen
Verseg.	versegeling(e)
Verseren	verkeren
Versetten	verpanden, verhypothekeren
Verte	sla om, z.o.z.
Verum	(het is) waar; zie: Sub
Verus contumax	echt trots
Verzegeling	akte welke is opgemaakt en bezegeld door een daartoe bevoegd persoon
Vestensisse	bevestiging, bekrachtiging
Vexatie	afpersing, knevelarij, kwelling, plagerij
Vexeren	kwellen, ergeren, foppen, knevelen, onderdrukken
Viaticum	laatste communie toegediend aan iemand in stervensgevaar
Vice	in plaats van
Vice proxima	bij de volgende gelegenheid
Vices	afwisselende ambtsverrichtingen, beurtelings
Vicis	afwisseling
Vid.	vidit zien
Vid. Inf. Seq. Pag. Vs.	vide infra sequence pagina verso – zie hieronder op achterkant van de volgende pagina
Vide	zie
Vide infra	zie hieronder
Vidimus	wij hebben gezien, naam voor een oorkonde ter bevestiging van een oudere, die daarin woordelijk wordt weergegeven
Vidit	heeft gezien (voor de handtekening van een voorzitter van een college)

Viduaus	weduwe. weduwnaar
Viduitate	sterfgevallen
Vigeren	van kracht zijn, groeien, sterk en krachtig zijn
Vigueur	geldigheid, nadruk, van kracht zijn
Vigila	nachtwake, vooravond, dag voor het vermelde feest
Vigilantie	waakzaamheid
Vigileeren	toezien, waken
Vigoureus	krachtig
Vilipendentie	vergruizing, bejegening, beschimping
Vilipenderen	verachten, versmaden
Villicus	pachter
Vincit	overwint, zie: Sub
Vindicare	gerechtelijk aanspraak maken
Vindicatie	claim, opeising, terugvordering, wraakneming
Vindiceren	aanspraak maken op iets, bevrijden, inroepen
Violare	gewelddadig behandelen
Violeren	aantasten, schenden, verbreken, bederven
Vir	man
Vires	kracht
Virgo	maagd
Virtel	(viertel) oude inhoudsmaat
Visiteren	onderzoeken, fouilleren, bezichtigen, bezoeken
Vita	leven
Viva voce et stante iudicio	op de rechtszitting van het nedergerecht
Volle halve moei	halfzuster van vader of moeder
Volle moei	zuster van vader of moeder
Volmachtrekeningen	register van nageziene en goedgekeurde rekeningen, ingediend door volmachten
Vonder	brug, smalle brug, slootplank, loopbruggetje
Voogd (sibbe)	één der voogden, aangesteld over minderjarige halfwezen, één uit/van de familie van de nog in leven zijnde ouder
Voogd (vreemde)	één der voogden, aangesteld over minderjarige (half)wezen, welke geen familie van het kind/pupil is
Vool	veulen, jong paard
Voormond (principale)	één der voogden, die aangesteld zijn om de goederen van minderjarige (half)wezen te beheren, uit de familie van de overleden ouder. Hij die het eigenlijke beheer voert
Voormonders of voogden	de gezamenlijke voogden, aangesteld om de goederen van minderjarige (half)wezen te beheren, bestaande uit voormond of principale voormond, sibbe of voogd en vreemde voogd
Voorn.	voornoemde
Voors.	Voorseide, voorschreven – hierboven reeds gemeld
Voorstanders	voogden
Voorstanders-rekening	rekening opgemaakt over het beheer van de goederen van minderjarig (half)wezen door de voorstanders
Votum	Stem, o.a. van een rechter bij de beslissing over een vonnis
W	
Waardag of warf	dag waarop de waar wordt gehouden. - Waar of bijeenkomst van zijlrechters (en schepers)
Waardij	berekening, evaluatie, raming, schatting, taxatie, waardering
Waarman	vroeger deurwaarder, later sluiswachter
Wandevoir	minachting

Warf	bijeenkomst van de Ommelander redgers, grietmannen, over- en lankrechters of hun geconstitueerden, de burgemeesters (richters) van Appingedam en burgemeesters en raad van Groningen (later hoofdmannen). Raadsprekende (ordelen) en wetgevers (constituties) bevoegdheden. Vanaf de 16de eeuw alleen rechtspraak in appèl - bijeenkomst van de zijlrechters (en scheppers)
Warfconstitutie	wet, uitgevaardigd door de warf als wetgevend college
We(e)tebrief(f)	aanbevelings brief
Wed.	weduwe
Wedman	gerechtsdienaar (Ommelanden), van de redger. Hij bracht de dagvaardingen uit, legde de vonnissen ten uitvoer en hield de openbare verkopen van roerende goederen
Welgeb.	welgeboorne, welgeboren
Wijk	trekvaart voor turf
Willekeur	Wet of regel zich door de ingezetenen zelf opgelegd
Wisselbrief	akte van ruiling
IJ	
IJder	ieder
Z	
Zal.	zaliger - overleden
Zeebrief	bewijsstuk van Rijkswege uitgegeven voor een Nederlands zeeschip: vereist voor het voeren van de Nederlandse vlag
Zeeprotest	verklaring die de schipper moet afleggen in de eerste plaats van aankomst voor de aangewezen autoriteit, in geval van schipbreuk
Zegelaar	hij die met zijn zegel een akte bekrachtigt
Zeilree	gereed om te gaan zeilen (ook: seilree)
Zijlbrief	onderdeel van een schepperij, die weer een onderdeel van een zijlvest is. - ook een onderdeel van een zijlrecht, dat weer een onderdeel van een schepperij is (Dorpsterzijlvest). - Het recht om het recht van zijlrechter waar te nemen (zijlrechterseed)
Zijlrecht.	het heerlijk recht om recht te spreken in de zijleed. - onderdeel van een schepperij dat weer een onderdeel van het zijlvest was
Zijlrechter	degene die het heerlijk recht bezat om recht te spreken in de zijleed (onderdeel van de schepperij). Uit hun midden kozen de zijlrechters de scheppers (bestuurders van de schepperij), die uit hun midden de overste schepper kozen (voorzitter van het bestuur van het gehele zijlvest waterschap)
Zijlschot	belasting, geheven van de schotplichtige landen in het zijlvest
Zijlvest of zijlvester	andere benaming voor zijlrechter
Zijlvesterseed of zijleed	het recht om het recht van zijlrechter waar te nemen
Zwager	man door huwelijk met iemand verwant persoon